

Asociația Scriitorilor din București - Comunicat

Secția de Critică a Asociației Scriitorilor din București a desfășurat colocviul său anual în ziua de 24 aprilie 2013.

Tema pentru această a III-a ediție a fost: „**Critica tânără – o nouă critică?**”. Au luat parte membri ai Secției de Critică a ASB, precum și invitați din partea altor filiale ale Uniunii Scriitorilor din România, universitari, cercetători în domeniul istoriei și teoriei literare, critici literari de la importante reviste de cultură, recunoscuți pentru activitatea lor în ceea ce privește lucrările lor și pentru comentariul și analiza volumelor noi de literatură română contemporană, alte personalități ale vieții noastre literare.

Au prezentat comunicări **Florin Mihăilescu, Ion Bogdan Lefter, Vasile Spiridon, Bianca Burța-Cernat, Paul Cernat, Paul Aretzu, Lucian Chișu, Bogdan Crețu, Emanuela Ilie, Ana Dobre, Adrian Lesenciuc, Radu**

Voinescu. Prezent la colocviu, romancierul **Dumitru Țepeneag** a expus un punct de vedere legat de critica anilor '60-'70 și de contribuția acestora la promovarea tinerilor scriitori ai momentului.

Manifestarea – coordonată de **Horia Gârbea**, vicepreședinte al Institutului Cultural Român, și de **Radu Voinescu**, membru al Secției de Critică, director al revistei „Diagonale” –, a fost găzduită de Institutul Cultural Român și a beneficiat de sprijinul Uniunii Scriitorilor din România. Dezbaterile au fost conduse de **Gabriel Dimisianu**, președintele Secției de Critică a ASB.

Parteneri media: „Luceafărul de dimineață”, „România literară”, „Diagonale”, „Radio România Cultural”, Asociația Scriitorilor din București.

24 aprilie 2013

Pianistu' călător

Astăzi, colo, mâine, colo, de curând și la Pitești. Într-un recital ca întotdeauna. Cert, de calitate, agreat deplin. Ascultat pios, public numeros. Omu', virtuos inepuizabil. Nuanțând bogat, ca de obicei. Pe val, meritat. Și cu viitor, nu încape dubiu. Căci va fi cândva al mai valoros pe plai românesc. Știe mii de note și la fix le scoate pe claviaturi. E pasionat și iscă sonor alese picturi. Plină de culoare e muzica sa. Cu rafinament, trăire, impact. Mănușă

venindu-i cele trei sonate. Beethoveniene de nivel înalt. Fățiș nestemate, pe veci strălucind. Demne doar de unii. Capabili real să le cânte țais...

Prietenu' nost' așa le-a cântat. Dăruind un ceas balsam sufletesc. Insistăm constant să îl revedem în fața orchestrei. Cu un dirijor pe potriva lui. Împreună să scoată un superconcert. D-ăla antologic, pe post de reper. Precum se întâmplă prin alte orașe.

Unde îl duc pașii pe protagonist, în al său turneu. Artist de talent, categoric. Renumit, iubit, prețuit. Pândit de succes, copios. Odată, și pe aci angajat... Dorim mai des să te-ntorci, Horia Mihail. Să dai imbold alor noștri pe scenă. Și să ne mângâi auzu' cu munca de preț a mâinilor tale dibace. Pe creatori onorând, pe noi bucurându-ne mult...

Adrian SIMEANU

Pautza, la „Oltenia”, țais!

Face viața ce face și mă-mpinge la minunății. Ca la finalu' de-april. Când ajunsei încă o dat' la olteni. La filarmonica lor redutabilă cert. Ce onoră la nivel un dirijor îndrăgit. Și el pe măsură prestând la pupitru-i. Cu sânge, dăruire, precis. American din Călnicu' Reșitei. Sabin Pautza, of course. Cât de curând și la a noastră, din nou. Sper eu, în formă la fel...

Fuse-n Bănie o seară... de zile mari, pe cuvânt. Sărbătoritul alegând inspirat. De comun acord cu soliștii săi. Instrumentiști super, ambii craioveni. Mihai Ungureanu și Liviu Prunaru. Excelenți together, vădit compatibili. În „Dublul” cu har a' lu' Mendelssohn. Bijuterie de gen d-a mai prețioasă. Mihai secundându-l pe Liviu la fix. Care este astăzi la cotă de sus. Sculă renumită, strașnic mânăuită, sunet de cristal. Bisu' de Hubay, mortal. Păcat că olteanu' de fală în Europa nu va ajunge și pe la noi, în concert. C-așa-i pe aicea, ciudat...

Da' să mă-ntorc la program. La uriașele „Dansuri simfonice”. Tehnice, tragice, tulburătoare nespuse. Impresionante. Rachmaninov, rusu', vajnic făurar. Apoi, la polul opus, „Divertimentul” secund. Compus iscusit de Pautza. Un mix delicios de teme și ritm. Savuros din plin, pe plac unanim. Desigur, orchestra avu mare rol în cântarea lor. Căci fără elanu-i, știința, putința, motiv pentru mine n-ar fi să merg s-o ascult. Și s-o pretindem destui, sub semnătură, pe scenă și-n urbea Pitești. Neapărat, meritat. Afirm răspicat, semnez apăsat.

Adrian SIMEANU

S-au întâmplat la Centrul Cultural Pitești

■ Lansarea cărții de critică literară „Synopsis”, autor Nicolae Oprea, 4 aprilie 2013. Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Pitești, Liceul Teoretic „Ion Barbu”. Coordonator, scriitorul Dumitru Augustin Doman.

■ Lectură publică și lansarea cărții „Maimuțe sub tricolor. Jurnal cu criza de gât”, autor Cristian Cocea, 25 aprilie 2013. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Argeș. Coordonatori: Carmen Dumitrache și Cristian Cocea.

Paștele celor suferinzi și goi

Poetul și publicistul **Ștefan Dumitru Afrimescu**, membru stagiar al Filialei Pitești a USB, a încetat din viață luni, 13 mai, a.c. Facem astfel cunoscută și nefericita completare la articolul de mai jos, aflat deja în pagina revistei și dedicat situației grave în care se afla scriitorul în preajma Sfințelor Sărbători Pascale.

Prietenul nostru este bolnav. Prietenul nostru, scriitorul și ziaristul Ștefan Dumitru Afrimescu. O boală necruțătoare îl chinuiește.

Ștefan a trăit după Revoluție din munca la ziar. Adică de azi pe mâine și, după câte știu, fără carte de muncă.

Acum vreo trei luni, doctorul i-a spus că trebuie să fie scanat cu un aparat special, care se află într-un spital bucureștean. Magda, o prietenă a noastră, a vorbit cu câțiva prieteni scriitori (Conița Lena, Silvia, Ilie, Mircea, Liliana, Allora, cu mine, poate și cu alții) și, în cele din urmă, a strâns cei 800 de lei, cât costa procedura cu pricina, și l-a expediat pe Ștefan cu o mașină în Capitală. Ștefan a fost operat la gât. Nu mai poate vorbi și a slăbit foarte mult.

Întors acasă, se internează la Spitalul Bălcescu. Secția Oncologie. Câțiva prieteni (Adrian, Conița Lena, Magda) îi duc mâncare. Acum câteva zile trebuia să se externeze. Unde să se ducă? Garsoniera a pierdut-o de câțiva ani. O colegă de la Centru, Mihaela, îmi spune că există un Adăpost de noapte pentru săraci... Un alt coleg, Jean, își face timp și vorbește la telefon cu directorul Adăpostului și îmi dă scris pe o foaie adresa și numărul de telefon. Cel puțin are unde să stea noaptea. Mă gândesc să-l duc a doua zi la Adăpost.

Între timp, Augustin reușește să vorbească cu Înalt Preasfințitul Calinic și, în miercură Patimilor, îl duce cu mașina sa pe Ștefan la schitul din Trivale. Aici are o cameră curată și mâncare.

Cu îmbrățișarea copiilor îți vei scoate toate cheltuielile

Merg, în noaptea de Paști, la Înviere. Lume – puhoi! Iau lumină și ascult *Pastorală Învierii Domnului*, scrisă de Înalt Preasfințitul și citită de preotul bisericii. Spre sfârșit, acesta vorbește despre cei bolnavi și despre săraci. Despre cei suferinzi și goi. Și despre bogații care din preaplinul lor îi pot ajuta pe cei aflați în suferință.

Chiar așa! Ce am făcut noi, bogații, pentru cei aflați în suferință? Sau pentru sărmani? Îmi amintesc de câțiva prieteni cu stare, sau cu adevărat bogați, pe care nu am cutezat să-i abordez cu privire la Afrimescu. Sau cu privire la familia pensionată pe caz de boală, care a înfiat și crește doi copii. Unul dintre copii are 21 de ani și este imobilizat la pat. Celălalt are alte probleme de sănătate...

Mă gândesc la acești oameni simpli, cu pensii minime, care au puterea să crească doi copii luați de suflet. Și noi ne

codim să întindem o mână cuiva aflat în suferință sau sărăcie. Și ne pierdem omenia și prietenii din pricina banilor, care de la o vreme nu ne mai ajung.

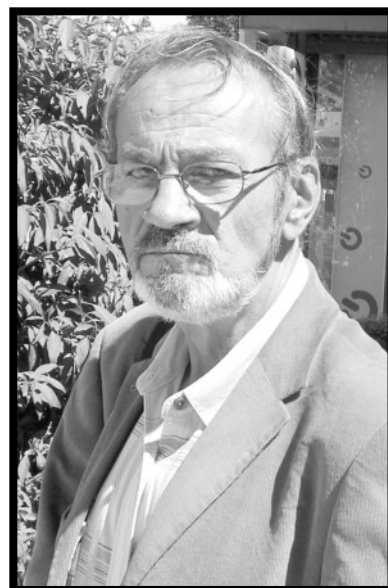
Noi avem probleme! Tocmai ne-am luat o mașină și suntem lefteri. Sau ne-am schimbat roțile la automobilul de lux. O ducem greu! Tocmai am cumpărat un apartament pentru copilul nostru. Și, de fapt, nu câștigăm decât 6-7 mii de lei pe lună. O nimica toată în vremurile de azi! Sau abia ne-am întors din Grecia, unde am cheltuit o groază de bani. E greu! Criza, contul din bancă, datoriile, noua mașină, noul apartament, Grecia...

Și, în tot acest timp, plin de nevoi și nevoițe, părintele Tănase de la Valea Plopului crește în parohia lui vreo 300 de copii ai nimănu și îngrijește câteva zeci de bătrâni. Din ce? Din milostenia unora care, pe lângă o frântură din averile sau din pușinul lor, mai au ceva de dăruit. Când vei afla ce anume, poate că le vei întinde și tu o mână celor aflați în suferință.

Poate că vei da o fugă la tânărul părinte Virgil din urbea lălelelor, care strânge îmbrăcăminte și de-ale gurii pentru cei 300 de copii de la Valea Plopului și care a reușit chiar să le ducă până acum, de mai multe ori, zeci și zeci de plase cu cele de trebuință, dăruite de copiii Școlii „N. Bălcescu” și ai Liceului „Ion Cantacuzino”. Sau poate că te vei urca în mașina ta și vei da o fugă chiar tu la cei 300 care te așteaptă. În mod sigur, cu îmbrățișarea copiilor îți vei scoate toate cheltuielile.

Paște fericit! Paște fericit, vouă, care ați ales să îi ajutați pe cei suferinzi și goi! Și vouă, celor care încă nu ați găsit calea!

P.S. Aflu acum, după scrierea acestui articol, în aceeași zi, prin România TV, că dr. Pavel CHIRILĂ construiește, exclusiv din donații, Clinica NERA, pentru îngrijirea bolnavilor în fază terminală. Dacă îți pasă de cei suferinzi, poți să direcționezi cei 2% din impozitul pe venit sau să donezi 2 euro prin sms la 8843. Medicul mai are nevoie de bani pentru finalizarea proiectului. Te poți convinge accesând www.clinicanera.ro

Virgil DIACONU

5 mai 2013

POEZIA POSTMODERNĂ

1. O parte a scriitorilor și a criticilor noștri a vorbit și continuă să vorbească despre poezia postmodernă sau postmodernistă. Cine sunt așa-numiții poeți postmoderni? Generația '80 în totalitate, o anumită fracțiune a ei – poeții *Cenaclului de luni*, după cum crede Mircea Cărtărescu (vezi *Postmodernismul românesc*, 1999) –, poeții optzeciști și cei șizecești (Nicolae Manolescu, în vol. *Despre poezie*), poeții generațiilor sau valurilor poetice '80, '90 și 2000, așa cum susține Dumitru Chioaru în antologia *Noua poezie nouă* (2011)?

2. În volumul *Postmodernismul românesc*, Mircea Cărtărescu afirmă că „prin 1985 (...) optzecismul era deja epuizat ca formulă poetică” și că poezia optzecistă s-a salvat prin „angajamentul în lumea postmodernă”, prin „orientarea ei (...) către cultura de tip nord-american, astăzi un adevărat arhetip al postmodernității”, așadar prin sincronizare.

Credeți în sincronizare? Asigură de la sine modelul american sau cel occidental, în general, calitatea poeziei obținute „prin sincronizare”?

3. Cum definiți dv. așa-zisa poezie postmodernă din spațiul cultural românesc? Care sunt trăsăturile specifice, definitorii ale acesteia? Se regăsesc trăsăturile poeziei noastre postmoderne printre trăsăturile poeziei postmoderne americane (occidentale) de valoare?

4. Mircea Cărtărescu găsește că poezia postmodernă românească se trage/provine din *Cenaclul de luni* și că ea are cinci poeți optzeciști-postmoderni de valoare (vezi *Postmodernismul românesc*), iar Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române...*, mizează pe 18 poeți postmoderni, dintre care 11 sunt tot din *Cenaclul de luni*.

Provine poezia postmodernă românească în mod prioritar din *Cenaclul de luni*, sau poeții postmoderni de luni

sunt doar cei oficiali? Dv. câți poeți performanți postmoderni credeți că avem? 5, 10, 100? Aveți curajul să ne dați câteva nume de poeți postmoderni valoroși?

5. Credeți că poezia optzecistă „este principalul (dacă nu singurul) sistem de referință”, „atât pentru cititorii avizați, cât și pentru cei mai tineri poeți”, așa cum spune Alexandru Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (prefață la cea de-a doua ediție, 2002)? Adică, dacă ne raportăm la poezia modernă sau la cea postmodernă în general, suntem cumva pierduți pentru poezie?

6. Generația poetică optzecistă este „cea mai bogată și valoroasă generație poetică apărută în ultimii 45 de ani”, spune Al. Mușina în *Antologia poeziei generației '80* (Prefață, 1993). Ce rezonanță credeți că are poezia optzecistă sau optzecist-postmodernă în context contemporan universal?

7. În seminarul de la Stuttgart din anul 1991, numit *Sfârșitul postmodernismului: noi direcții*, s-a discutat despre epuizarea literaturii postmoderniste și despre nașterea unei noi literaturi.

Este postmodernismul occidental în criză? Este acesta deja o literatură a trecutului? Și cum vă apare dv. insistența/stăruința întru postmodernism a poezilor români, care după ce s-au sincronizat cu postmodernismul american cu trei decenii mai târziu, continuă să rămână în tranșeele postmoderne chiar și după ce steaua lui (se pare că) a apus?

8. Dacă nu credeți în poezia postmodernă, în ce poezie credeți totuși? Ce fel de poezie se face acum la noi? Care sunt notele ei definitorii și ce șanse are ea să se impună, dacă o raportați la poezia postmodernă oficială, adică la cea susținută azi de *Guvernul Literar Postmodern*?

Anchetă realizată de Virgil DIACONU

Lucian SCURTU

„Poezia nu trebuie să fie nici (...) modernă, nici postmodernă; poezia trebuie să fie eternă!”

1. În opinia mea, despre poeți numai de bine. Ei sunt sau nu sunt poeți. Punct. Atunci când citesc un poem/carte de poezie, apreciez valoarea în sine, felul cum am fost emoționat sau tulburat afectiv și efectiv, impactul mesajului transmis de un *Hermes trismegistus* viclean și imaginar, și nicidecum de faptul că autorul este modernist, postmodernist, proletcultist

(ah, citiți electiv unele poezii de Beniuc!?), șizecist, optzecist, douămiist, mizerabilist, fracturist etc. Cred că această încadrare matricială nu trebuie să fie decât apanajul criticilor și istoricilor literari, cititorului revenindu-i menirea în a se delecta ori în a refuza *ab initio* un poet sau altul, în timp ce

Ancheta *Cafenelei*

poetului/scriitorului sarcina de a scrie, dar, atenție, nu oricum! Este adevărat, înregimentarea într-un curent literar (care în orice perioadă istorică s-a metamorfozat în *gașcă*, *coterie* literară), poate avantaja pe grafomani și veleitari, dar nu le poate spori/gestiona talentul, și tocmai de aceea la umbra turmei în floare se târâsc agil o dată cu ea spre o posteritate, vai!, pe cât de amăgitoare, pe atât de ingrată.

2. Nu cred că optzecismul românesc era epuizat încă de prin 1985, din moment ce până în anii '90, dar și după aceea, au debutat, și nu puțini, o serie de optzeciști întârziți (recunoscuți și de Al. Cistelean, criticul fanion al generației), care completează și dau consistență și omogenitate grupării în ansamblu. Printre aceștia mă număr și eu. Dar astăzi, în *anno domini* 2013, bietul optzecism este un cadavru viu de care nu mulți își mai amintesc și pe care și mai mulți îl evită. Al. Ștefănescu, răspunzând acestui chestionar, își mai *amintește* doar trei, Matei Vișniec, Mircea Cărtărescu și Marta Petreu, despre ceilalți afirmând, hâtru și malițios, că sunt niște *adolescenți bătrâncioși, cu blugi îmbrăcați peste reumatism și gută* (!?!?). Conform acestei paradigme, i-am putea încadra aici pe Ion Mureșan, Traian T. Coșovei, Alexandru Mușina, Nichita Danilov, Liviu Ioan Stoiciu etc. etc., ceea ce pare destul de ciudat, cel puțin pentru mine.

Nu știu dacă poezia nord-americană a fost (sau mai este?) arhetipală pentru poezia română, dar este cert faptul că a influențat-o într-o oarecare măsură, în special de la sfârșitul anilor '70. Nu a fost modelul, dar a fost exemplul, și acest fapt este elocvent citindu-i pe americani și pe câțiva optzeciști apropiați structural și prozodic paradigmei nord-americane. Personal am luat contact cu poezia, hai să-i spun anglo-americană, pe la sfârșitul anilor '70, o dată cu apariția cărții *Eternă bucurie-i frumusețea*, de Margareta Sterian, care cuprindea superbe traduceri în română ale unor semnificativi poeți britanici, foarte apropiați structural și ideatic de cei de peste ocean, și trebuie să recunosc că m-au influențat în aceeași măsură în care a făcut-o și Mircea Ivănescu prin poemele sale de aceeași factură.

3. E greu de crezut că trăsăturile poeziei noastre (post)moderne se regăsesc printre trăsăturile poeziei (post)moderne americane (hai să renunț la cea occidentală care, totuși, are și particularitățile ei specifice). Poate doar din întâmplare, știut fiind faptul că poeții americani nu i-au citit *never* pe cei români, sau dacă au făcut-o, doar accidental/ocasional. Invers da, influențele poeziei nord-americane s-au imprimat/relevat în felul de a scrie și de a gândi poezia în mentalul alunecos și capricios al poetului autohton, complexat și, uneori, timorat de poezia mediocră și submediocră americană, franceză, germană, italiană etc. a zilelor noastre. De, suntem o cultură marginală, prin urmare e normal să fie așa, ar spune unii! Poate da, poate nu!

4. Într-adevăr, poeții *cenaclului de luni* au fost/sunt răsfațații optzecismului/postmodernismului românesc, bine susținuți de câțiva critici reductibili, printre care și Nicolae

Manolescu. Nu și de Al. Ștefănescu, care scrie despre ei că *s-au agitat mult, dar n-au făcut mare lucru ca scriitori. Au pile*, cum s-ar zice, acolo unde trebuie, și prin urmare sunt beneficiarii unor cronici și recenzii de toată stima și lauda, în *istorii* literare, cărți de specialitate, reviste de cultură, manuale chiar. Nimic de zis, unii merită, alții mai puțin, unele volume de poezie ale aceluiași autor sunt demne de toată lauda/invidia, altele nu, dar mai contează când autorul e *canonic*?

Sigur că am curajul să nominalizez o serie de poeți postmoderni, de ce n-aș avea? Cine mă poate împiedica? Iată-i, la vedere, în număr de 20, într-o ordine aproximativ aleatorie: Ion Mureșan, Mircea Cărtărescu, Marta Petreu, Ioan Es. Pop, Traian T. Coșovei, Alexandru Mușina, Aurel Pantea, Liviu Ioan Stoiciu, Nichita Danilov, Vasile Dan, Ioan Moldovan, Aurel Dumitrașcu, Mircea Bârsilă, Matei Vișniec, Lucian Vasiliu, Magda Cârneci, Viorel Mureșan, George Vulturescu, Gabriel Chifu, Gellu Dorian. Și pentru că am și eu *relații* la autorul acestor rânduri, l-aș menționa și pe... Lucian Scurtu! Citiți-l și vă veți convinge!

5. Iarăși intrăm în hățșurile teoretizante ale modernismului, optzecismului, postmodernismului, când suntem, nu de puține ori, atât de ignoranți față de poezia de lângă noi, proastă și mediocră în exces, scrisă cu râvnă și acribie veleitară în vremurile de azi. Constat cu uimire faptul că o serie de poeți talentați (optzeciști/postmoderni, dar și alții), după ce cu trudă și ambiție, nu de puține ori în condiții de reclusiune, și-au făcut un *nume*, publică tot ceea ce scriu, grupaje ori volume de versuri de o calitate mai mult decât îndoielnică și într-o devălmășie aiuritoare, care nu pot stârni decât nedumeriri și crea confuzii axiologice.

Răspunzând concret întrebării dumneavoastră, aș spune că da, optzecismul a reprezentat *ille tempore* un sistem de referință, o paradigmă poetică bine conturată (și cu ajutorul unor critici de valoare ai generației, care au *stilizat* inteligent gruparea), dar numai într-un anumit segment cronologic (după opinia mea, sfârșitul anilor '70, mijlocul anilor '90), după care, normal și logic, și-a pierdut suflul, iar impactul ei s-a diminuat și disipat treptat, până la a-și pierde aproape în totalitate *carnația*, uneori și *elevația*.

Nu, nu suntem pierduți pentru și întru poezie, chiar dacă ea nu se raportează la un canon/curent literar aflat la modă, vom fi pierduți atunci când va fi scrisă prost, urât, penibil, caraghios (da, am citit și poezie de acest gen!), lipsită de consistență, emoție și mesaj (iertat fie-mi truismul), sau atunci când va fi marginalizată/ignorată până la neantizarea totală.

6. În cea de-a doua jumătate a sec. XX, nu cred că poezia optzecistă a primat axiologic în peisajul literar românesc, deși s-a impus, fără îndoială. Aș îndrăzni să cred că generația lui Nichita Stănescu a dat mai mulți poeți semnificativi decât generația lui Alexandru Mușina. E greu, prin analogie, să pui lângă autorul *Necuvintelor* (știu că-l dezamăgesc pe dl Grigurcu!) un optzecist apropiat valoric, la fel alături de Marin Sorescu, Ana Blandiana, Mircea Ivănescu, sau de Marin Preda în proză. Sigur că fiecare poet se lasă ademenit/vrăjit, mai mult

Ancheta *Cafenelei*

sau mai puțin conștient, de *binefacerile* generației sale, dar ingrata posteritate este, de obicei, de altă părere. De exemplu, prin anul 2956, cine va mai clama generația '60, sau '70, sau '80, sau '90 etc. a sfârșitului de secol XX? Doar arhivarii istoriei literare (tot mai puțini, din păcate), în rest se va vorbi și comenta Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Marin Preda, Mircea Cărtărescu, sau mai știu eu cine va fi norocosul sau alesul?

7. Știu că nu știu să răspund la această întrebare!

8. *Guvernul Literar Postmodern!* Hm, ciudată titlatură, cu o semantică ușor totalitară! Dar de ce nu, știindu-se că în literatură, și cu atât mai mult în poezie, nu există democrație, există doar ierarhie și nicidecum egalitarism! Există dictatura primului raft față de cel de-al doilea raft, dictatura celui de-al doilea raft față de ce-l de-al treilea, și așa mai departe, ca într-un înșelător joc de domino. Câștigătorii iau totul, învinșii nimic.

În ce poezie cred? În poezia bună, normal, indiferent că e modernă, postmodernă, fracturistă, mizerabilistă etc. Sau cred în fiecare câte puțin, și în toate, deopotrivă. Îi citesc cu plăcere pe Nicolae Labiș (admirabil poet!) și Cezar Baltag, pe Ileana Mălăncioiu sau Angela Marinescu, pe Vasile Petre Fati

și Vasile Baghiu, pe Claudiu Komartin sau Radu Vancu, fără a fi *complexat* de generația din care fac parte sau de curentul de care aparțin. Dacă poezia lor merită să fie citită, atunci trebuie citită și ținut cont de ea.

La urma urmei, îmi place poezia care detaliază elegant și inteligent nuanțele, dar și cea care nuanțează la fel de evanescent detaliile, îmi place poezia mizerabilistă, dar stilizată până la elevație, îmi place poezia cotidianului, dar finisată aristocrat și rafinată pedant, îmi place poezia ceremonioasă, dar lipsită de prețiozități savante, îmi place poezia junilor bătaioși și gălăgioși, dar eliminând redundanța și, uneori, limbajul licențios, da, îmi place *poezia tare* precum alcoolul dublu rafinat (*Cartea Alcool!?*) atât cea scrisă, cât și cea trăită. Dar, iertată-mi fie divagația, ador și *poezia mea*, simplu!, pentru că e a mea și numai a mea!

Vezi tu, Virgil Diaconu, Homer avea dreptate când credea că zeii urzesc nefericiri pentru ca generațiile viitoare să aibă ce cânta! Iar noi, poeții de astăzi, dar și cei de mâine, avem/vor avea din belșug *materie primă* pentru cântecele noastre/lor. *Aezi* să fie!

Rezumând, trebuie spus că poezia nu trebuie să fie nici mare, nici bună, nici elevată, nici modernă, nici postmodernă etc. etc., poezia trebuie să fie *eternă*. Ușor de spus, sisific de realizat!

Fereastra

Despre bun gust, rafinament și stil...

...nu pot vorbi fără să adaug un strop de patimă, deoarece desăvârșirea, cu ținuta și sobrietatea ei, trebuie salutăată cu toată puterea ființei, cu bucuria cu care ne aplecăm asupra ochiului de cristal al adevărilor indestructibile.

Ca să vorbesc despre David Suchet – *Poirot*, aș alege un singur cuvânt: noblețe.

Mă fascinează acest personaj/erou, pe care-l asemăn unui lingou de eleganță, un portret perfect pentru o ramă de argint. Nu există nimic în ținuta lui ce nu aș putea remarca la modul superlativ, nimic ce nu s-ar putea numi impecabilitate.

Vioi, cu pas avântat ca de pasăre pe peluzele verzi, ori lovind pavajul cu bastonul, cu o precizie militară, precum o flăcăruie brună se impune, fosforescent, atenției mele, se strecoară cu mișcări sigure, mărunte, acolo unde păstrez, neclintit, cele mai prețioase daruri.

Nu sunt o autoritate în materie de stil și rafinament. Recunosc doar strălucirea, argintul-viu al respectului pentru tipul de civilizație *BBC*. Am convingeri severe și de cele mai multe ori simt acest lucru ca pe o povară. E greu să aduci la suprafață năvodul încărcat cu batiste fine într-o lume a discrepanțelor, a zgomotelor și a pașilor târșiți.

Dar, de vreme ce am nevoie de această pagină, de poezia acestui personaj – pe care nu mi-l închipui în viața civilă decât îmbrăcat în costumele sale gris din stofă englezească, vestă de

serj, pălărie tare, cravată, ghetre lustruite și minuscula floare răsucită într-un con micuț de argint, la rever – înseamnă că mintea, ochiul și simțirea au încă o culoare sănătoasă.

Până la urmă este o magie, un mod luminos de a mărturisi admirația pentru eleganța disciplinată a eroului meu, *Hercule Poirot*, eleganță pe care, mai târziu, în alt capitol al acestor vremuri, mă voi bizui.

Am pus sămânța, pentru că am nevoie să păstrez în jurul meu dunga aurie a bunului gust – o linie de demarcație care să-mi apere fireasca alegere.

Liliana RUS

Un caligraf al vitalului

În ultimul meu an de studenție clujeană, am citit în coloanele revistei *Tribuna*, abia înființate, câteva poezii care mi-au atras atenția în chip aparte. Semnate de Gheorghe Chivu, nume de care nu auzisem, ele i-au impresionat și pe câțiva dintre colegii mei, întrucât cutezau a depăși canonul rigid al „realismului socialist” care jugula creația literară a acelui moment, aducând o nesperată promisiune de autenticitate. O adiere de aer proaspăt într-un mediu sufocant. Ni se păreau atunci, pentru a nu ocoli verbul potrivit, senzaționale. *Tribuna*, condusă inițial de Ioanichie Olteanu, dubla *Steaua*, condusă de A. E. Baconsky, care tatona și el o ușoară emancipare, dar tocmai din această pricină se pare că nu era încântat de o posibilă „concuranță”. L-am întrebat într-o seară pe egocentricul autor al *Fluxului memoriei* „cine este Gheorghe Chivu”. Răspunsul, evident iritat, a fost următorul: „Gheorghe Chivu este un om pe care-l cheamă Gheorghe Chivu”... Revăzând acum versurile în chestiune, încerc a reconstitui starea emoțională a foarte tânărului lor cititor din 1957, care se bucura a întâlni în ele rezonanța unei lirici naționale, „mobilizatoare” (însă în contrasens cu lozincile proletcultiste!), ilustrat în deceniile anterioare de V. Voiculescu, dar și de Radu Gyr și Nichifor Crainic (evident, de producția lor carcerală, revelatoare, urma să iau cunoștință mult mai târziu). Într-o vreme în care internaționalismul sovietizant interzicea cu strictete afirmarea patriotică, punea sub obroc tradiția, ele schițau restaurarea acestor valori, cu o întempestivă energie. Totodată îmi dau seama că, prin textele publicate atunci în *Tribuna*, Gheorghe Chivu stabilește, la modul liminar, motivele de căpetenie ale producției sale poetice în ansamblu. Mai întâi slava trecutului autohton, în linii aspre, de xilogravură:

„Bat drumurile ca Șincai, cu istoria pământului meu în desagă -

Cu istoria cîntecelor mele cioplite ca din secure
Și îmi revărs inima-ntreagă
Acolo de unde le-am cules, din pădure.

Acum sînt aici oameni care știre
De strașnicul mîine al lor din cărți de citire,
nu numai numele fiarei să-l vadă
În urmele ei pe zăpadă” (*Bat drumurile*).

Apoi, în naturala dezvoltare a invocării istorice, revolta justițiară, semeția haiducească nereținută de nimic, care suna cu un teribil efect aluziv în atmosfera unor interdicții de conștiință fără precedent, a unor abuzuri în fața cărora obștea românească se afla aparent fără apărare. Oare asemenea stihuri incendiare nu ar fi putut fi puse în gura celor ce constituiau rezistența anti-regim din munți? La foarte puțin timp după înăbușirea Revoluției din Ungaria, bardul nostru celebrează un ceas al răzbunării:

„Sus pe măguri fluieră un pom,
Fluieră un pom pe voinicește;
Corbii stau de vorbă despre om,
Codrul tace taine și-nverzește.

Aspru-n tîrg coboară ca de lemn
Hoții de țărani, bărboși sau spîni
Și așteaptă ca din veacuri semn:
Pintea saltă-n inimi de rumîni.

Unde-l mușcă barda, la el crește -
Crește ramul iar, ca din stejar.
Nu-i balaur cu mai multe țeste.
- Taie-i capul; capul crește iar.

Moare unul? N-are tron să piardă:
Numai, muced, codrul de mălai,
Însă, colo, sus, în dinți cu-o bardă,
Dirz își taie Pintea drum și-n rai.

Seceri, coase vin ca la cules
Și se-ndeaș-n domni, cumplete iuți;
Între da sau ba nu-i de ales
Brazda cînd e musai s-o săruți.

Cu țapini izbesc ei ca-n țestoasă;
Fier și zale sparg sub grei pilugi
Și, mai aprig, legea mincinoasă,
Că de sus li-i dat să fie slugi” (*Durda*).

Și nu în ultimul rînd ni se dezvăluie fața interioară a acestei lirici incendiare, sincronizarea ei cu misterul cosmic, sub unghiul unei iluminări fulgurante care, pătrunzîndu-se de mirajul aparențelor, pune în contact cele de jos cu cele de sus:

„În pom, erau lăcate.
Februarie nu le deschidea.
Sosi într-o zi una albă în cetate
Și vrăbiile au tremurat și au tăcut: nu era ea.

Ușile se deschideau, aripi, în cîmpii.
Toate ferestrele, toate batistele.
Pe uliți, numai noi arlechinii, și baletistele,
Noi, adevărații, solemnii, din fotografii. (...)

Privighetoarea și-a uitat cîntecul,
Cintezoiul, fluierul, și au intrat în cor.

Pădurea este o catedrală în care
Se fac repetiții pentru nimic, domnilor.

Și orga adâncă îngroapă
Profundul, basul mister.
Cineva cântă în jos, în pământ,
Amețitoarea urcare la cer” (*Balet-premieră*).

De-a lungul întregii cariere poetice, Gheorghe Chivu a înțeles a rămîne fidel fibrei sale intens vitale, care și-a „scris de-a pururi destinu-n piatră vie”, anestezindu-și durerile aidoma pământului „ce nu plînge cînd îl ari adînc”. Conștiința îi este așijderea modelată teluric, căci „din arcul rotund al pământului/ Toate țintesc deodată/ Miezul dulce al soarelui” (*Cîntec pentru desprimăvărare*). Pînă la o identificare supremă: „Eu sînt pământul care-ți sărută cînd treci/ Cu buze strîvite călcîiul” (*Întîmpinarea poemului*). Ceea ce ne face a-i stabili poetului o structură morală valahă (coroborată și de obîrșia sa dobrogeană), așezată sub semnul unei umori cînd elementar jubilate, cînd încrîncenate, revendicative. Existențialul are aerul a se afla la cîrma expresiei în genere bine sonorizate, cu adresă publică. Cu toate că și-a petrecut cea mai mare parte a vieții la Sighetu Marmației, împregnîndu-se de atmosfera maramureșeană nelipsită nici ea de asprimi, autorul *Brazdelor străbune* a rămas stilistic un meridional. Fapt ce se constată într-o trepidație, într-o intemperanță a duhului său nu o dată clocotitor, dornic de-o revărsare peste marginile date, dispus la stări orgiastice. Neputînd adopta sobrietatea transilvană, melancolia eterată a meleagului la care nu s-a aclimatizat decît relativ, poetul propune o chermeză autumnală, marcată de voluptățile dansante ale simțurilor, de desfătările nupțiale ale tipului antec însoțindu-se cu fertilitatea firii:

„De nu s-ar naște prea devreme frunzarul inocent
prin vii,

Să cadă ucigaș înghețul ca un Irod peste copii,
S-ar strecura-n livezi alcoolul în alambicuri de pomet
Și am muri de dorul toamnei și mai tîrziu și mai încet,
Sorbînd din crengi de prun sălbatic

bătrîne seve de un veac,
Suind prin aer levitații de balerini, sub cer valah,
Am dăntui ca sfinții-n frescă iluminați de-același har,
Cum saltă cerul și pământul cînd vinu-i bun
și-i de Cotnar;

Ispita-alături de virtute festiv îmbrățișate-n rimă,
Sărbătorînd delirul toamnei ca pe o nuntă unanimă”
(*Urare de primăvară*).

Stihurile se conexează prin chiar elanurile ce le iscă, ajungînd la focalizări solare ale fantasmaticului: „Port nebunia ca o glorie,/ Sînt descreierat din dragoste,/ Cu goliciumea răvășită de soare./ Ca discobolul mă dăruie luminii” (*Lîngă pământ*). Idealurile ființei le reprezintă aici rodul care apare într-un chenar de beatitudini biologice crude: „Stau ulcioare grele, - îndulciți de ape,/ Îndulciți de soare, pepenii să crape;/ Sînge din țărîna beau, parcă de taur,/ Rîde-n toți știuleții toamna mea de aur” (*Ulcioare toamna*). Dacă cerul se înalță ca o floare, aceasta e o „Imensă și albastră floare carnivoră/ Tentaculară floare care mă devoră”, inspirîndu-i poetului o inșafiatibilitate a cîntecului: „Cîntarăm la-nceput cîțiva la țarmuri./ Și apoi sute, mii, și mii de mii,/ Și marea se porni, ca

din alămuri,/ Să cînte-n țărmi pîn-atunci pustii” (*Dimineață la țarm*). O defilare „alegră” a străbunilor îi înfățișează pe aceștia „în aureola lor dură”:

„Frunze-i șoptesc, ape-i murmură;
Zornăie-n aprige innuri împărăteasca lor
străveche armură.

Cu tăiosul, heraldicul lor profil de secure,
Trec, mare, trec Decebalii din carpatice stînci,
din sus de pădure;
Cresc din pământul acesta, falnice lănci,
vrednice spade,
Fagii din frunze adînc ne doinesc, înfricoșătoare,
cumplite, străbune Posade”
(*Metopă străveche*).

Însăși poetica lui Gheorghe Chivu se definește precum o mixare a incandescenței cu trupezasca formă lascivă: „Numai cine știe lava s-o-nfierbînte/ Ca din flaut trupu-n sticla ei să-și cînte./ Lutul fără formă-n mîini să-l rotunjească/ Lin să-i treacă-n coapsă forma muierescă” (*Ulcioare toamna*). Pe alocuri întîlnim și imagini ingenios estetizate, semne ale unui program posibil care n-a fost urmat mai departe. Bunăoară cea „decadentă” a unui Don Juan de catifea, orb, „luminat de femeile goale”:

„Domnul din cameră era orb,
Doamna din cameră goală;
Dar lumina o vedea, năvălea,
Lumina o vedea goală, o vedea.

Și doamna goală se oglindea
În ochii domnului orb;
Doamna se vedea goală în ochii lui,
Și domnul nu știa, nu vedea.

La genele lui au ieșit niște umbre,
Niște îngeri cu lacrimi în mîini.
Amiaza înaltă cît o mie de zile
Pentru încă o noapte trecea” (*Nud*).

Dar asemenea momente sînt pasagere, simple pauze ale fluxului energetic dominant. Într-un fel caracteristic, fugosul poet se abandonează mai mereu freneziei sale larg gesticulante, egolatu dăruitoare, cu un desen lejer: „Iată, îți dăruiesc toate bogățiile toamnei,/ Tot aurul toamnei, pentru care nu ai nici ochi, nici atîtea mîini./ Iată, îți dăruiesc, nebun, un imperiu al soarelui,/ Pentru un salt eliberator,/ Pentru un infim fulg în sudicul tău zbor de cocor” (*Migrație*). Neprezentîndu-se ca un entuziast al caligrafiei, Gheorghe Chivu e în schimb, în cele mai izbutite texte ale sale, un caligraf al entuziasmului de a trăi. Un poet care, reeditat acum, merită o atentă „revizitare” critică.

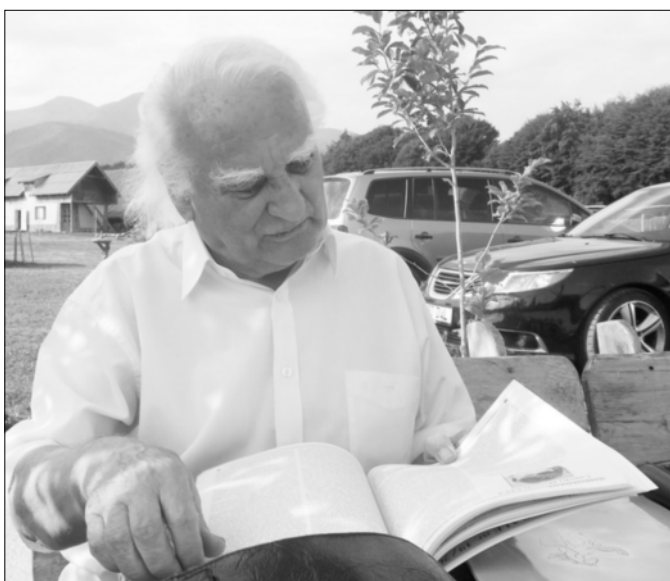
Gheorghe GRIGURCU

* Gheorghe Chivu: *Opera omnia*, Ed. Grinta, 2012

Horia ZILIERU – 80

O poetică teatrală și încifrată

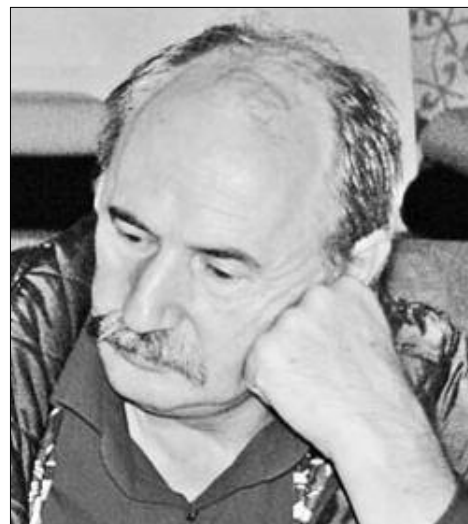
Horia Zilieru este numele de scenă al lui Gheorghe Iancu, născut în Racovița, Argeș, autor care semnează 16 cărți de versuri până în Revoluție și încă 14 *după*, dacă socotim și cele patru antologii. Acest poet, pe care noi, vulpile literare coapte de-a binelea pare să îl știm încă de pe băncile școlii, așa cum îi știm pe Beniuc, Deșliu, Nicolae Dragoș, Jebeleanu, Cârnci, îți atrage atenția atât prin biografie cât și prin operă.

Dat afară de la ziar și trimis la documentare în străinătate

După terminarea Facultății de Filologie, Horia Zilieru intră în clocotul vieții publicistice ieșene ca redactor la ziarul *Lupta Moldovei* (1955), de unde este dat afară după un an pe motiv de „rude interzise”: avusese curajul să se căsătorească cu o fată al cărei tată își desăvârșise educația la canal! După acest episod de politică proletară, ajunge să lucreze la o bibliotecă, apoi (ca redactor) la revista *Iașul literar* (1959), unde și debutează. În 1970 revista își schimbă numele în *Convorbiri literare*. Horia Zilieru activează în redacția celor „două” reviste din 1959 până în 1990, când este destituit. În 1994 devine redactor-șef la revista *Neamul Românesc*, iar în perioada 2001-2004 îl găsim angajat la cunoscuta Editură *Junimea*.

Uimitoare mi s-au părut în biografia lui Horia Zilieru desele lui excursii literare peste hotare, într-o vreme când nu era nicidecum ușor să ieși din țară. Așa îl aflăm pe tânărul – sau pe maturul – scriitor trimis la fel de fel de manifestări

literare în străinătate – la Riga, Leningrad, Sofia, Skopje, Struga, Paris, Belgrad, Zagreb, Budapesta, Salonic, Elveția, Cracovia, Veneția, Roma, Florența –, toate acestea până în 1990, ca dovadă că Partidul nu își lăsa de izbeliște scriitorii, ci că făcea totuși ceva pentru pregătirea lor, pentru informarea și relaxarea lor literară. Nu a tuturor scriitorilor, firește, ci doar a unora, care fie că îl slujeau, fie că scăpaseră ca prin urechile acului de presiunea pe care trebuiau să o suporte cei care aveau rude ce nu rezonau la directivele roșii.

Demnă de interes este la Horia Zilieru și ascensiunea literară: publicarea a 30 de cărți de versuri, cu tot cu antologiile de autor, apariția în 16 antologii românești și în 13 antologii în străinătate, premiile pe care cărțile lui le-au primit de-a lungul timpului. Între acestea, amintesc aici „Premiul «Mihai Eminescu» al Academiei Române” (pentru volumul *Orfeon*, Ed. Junimea, 1980), „Premiul Fundației «România Mare»” (1994), „Premiul Internațional «Nichita Stănescu»” (1994) și „Ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor, categoria A, Literatură” (2004), oferit de Președintele României Ion Iliescu, premiu care din 2004 și până astăzi îi asigură stihuitorului, alături de pensie, un venit considerabil. Iată că președintele care i-a adus în București pe mineri ca să devasteze și ciomăgească pe cine le ieșea în cale acordă și înalte distincții literare. Președintele îi iubește pe toți: pe mineri și pe scriitori. Fără osebite! Dar cu osebite pe unii dintre condeieri, semn că el ne citește atât de atent încât poate să distingă fără greș între cei care merită să fie premiați și cei care nu merită...

După Revoluție, așadar în minunata democratură, autorul antologiei *Australia*, de unde culeg aceste date biografice, este ales membru în Consiliul de conducere al UR și în Comisia de Onoare (1994). Cu toate astea, un an mai târziu, abia dacă mai prinde „Colocviul Internațional de la Sintra”, Portugalia, predând în acest fel ștafeta documentărilor literare câtorva slujitori ai Guvernului Literar Postmodern, dintre care îi amintim pe Mircea Cărtărescu, Gabriel Chifu sau Nicolae Manolescu. Despre ultimul dintre ei, care conduce UR prin celular de la Paris, Ion Spănu spunea de curând, în *www.cotidianul.ro* (4 martie 2013), că a reușit să falimenteze o instituție altădată prosperă.

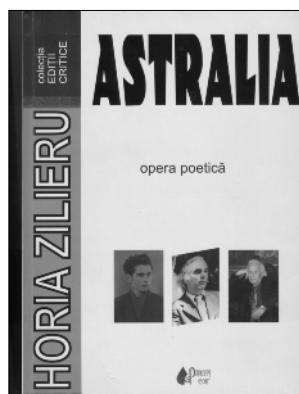
Aniversare

Teatralitate și ermetism în poezia lui Horia Zilieru

Încă și mai spectaculoasă decât biografia, dar firește că într-o cu totul altă dimensiune, este opera poetică a lui Horia Zilieru. Iată o mostră:

„drug danilu miahchiznac
sac sacâz și tâlvdovleac
a deschis orfeverrie
o la rio
rio rie
à coté de gara titu
«ismail & turnavitu»

miah – cu măștile de gaze
chiz
agent de legătură
nac – cu sorcov și olmaze
cu potcap și cu trăsură
grand ahotnic și liubovnic
al bâhlitelor cuvinte
din vărsare spre sorginte”
(În timpul războiului din Troia)

Ați înțeles? Ceea ce frapează în versurile lui Horia Zilieru este pâcla semantică în care plutește textul, este criptarea semnificației, ermetismul. La ocultarea sensului – care la H.Z. pare să fie mai mult organică decât programatică – contribuie frazările ce dau corp unei logici nebuloase, structura suprarealistă a imaginarului, intertextualitatea, „carnavalul de imagini agonizante”; dar și lexicul, constituit deopotrivă din

neologisme și neologisme absolute, arhaisme, regionalisme, argou, „cronicărisme”, cuvinte dialectale, barbarisme. În cele 15 versuri citate sunt 13 cuvinte al căror înțeles doar autorul pare să-l știe. Oricum, ele nu fac parte din vocabularul limbii culte uzuale de astăzi. Încă puțin și ai spune că Horia Zilieru vorbește într-o altă limbă decât limba română cultă. De aici dificultatea receptării textului și întrebarea pe care i-o adresează, pertinent, unul dintre criticii săi, cu care se fotografiază în secțiunea „Iconografie” a volumului-antologie *Astralia*: „Ce poate să însemne versul...? Dar versul...? Dar...?”

Horia Zilieru ne oferă texte care mizează în mod excesiv pe sonorități și calambururi, pe însăilări livrești, ornamente și acrobații lingvistice. Plăcerea textuală a lui Horia Zilieru este aceea de a insolita expresia, semnificantul, modul de a spune, scriitura, dar această insolitare sau straniezare a expresiei nu are drept obiectiv stimularea și valorificarea sensurilor, ci

obscurizarea lor, ermetizarea textului în întregul său, ruperea coerenței. Mallarmé și Ion Barbu constituie fără discuție modelele, uneori vizibile, alteori invizibile ale acestei poetici dificile. Horia Zilieru se fixează, așadar, asupra formei, a „deliciilor” formale, a manierismelor de tot soiul și a obscurizării instinctive a textului, a semnificației.

Mai remarc la Horia Zilieru o mare predispoziție pentru *joc*: el îți lasă impresia că se joacă cu limbajul, cu toate categoriile lexicale, cu modul de frazare, cu ritmurile, rima, informația mitologică, livrescă, cu abstracțiunile și imaginile suprarealist-absurde. Construcția-joc este însă teatral-artificială, barocă, haosmică... Imaginarul se manifestă ca imagism, expresia încărcată ca o albină de prețiozități îi pune piedici semnificației, iar cripticul, runicul se impune ca normă.

Cu privire la poezia de dragoste, antinomică și ironică sintagmă „trubadur ermetic” folosită de criticul Gheorghe Grigurcu îl definește destul de bine pe scriitorul-copil pus pe joc și încifrare, pe care îl cunoaștem și sărbătorim sub numele de Horia Zilieru.

Pacifism programat, tehnicile de abordare, succes...

Curios mi se pare faptul că Horia Zilieru, autorul celor 30 de cărți de versuri!, este totuși absent din presa literară. Cel puțin în ultimii zece ani nu am citit în vreo revistă, din cele aproximativ 25 de titluri pe care le primesc lunar la redacția *Cafenelei literare*, un articol semnat de el, un răspuns la vreo anchetă și cu atât mai puțin vreo intervenție, Doamne ferește, polemică! Aș spune că lumea, breasla și viața literară în care H.Z. trăiește sunt pentru acesta perfecte. Și dacă sunt perfecte, atunci nu are niciun sens să le reproșeze ceva, deci să intre în polemică.

Horia Zilieru are darul, îmi dau seama acum, de a fi prieten cu toată lumea. El iubește pe toată lumea, adică pe cei drepti și pe cei nedrepti, pe cei cinstiți și pe lepre, pe deștepti și pe proști. Și poate că numai Domnul l-ar întrece în lecția de iubire pe care ne-o dă. Un mai vechiu prieten al domniei sale, Călin Ciobotari, ne spune de pildă cum își abordează Horia Zilieru colegii de breaslă:

„«Domnule! Dumneata ești un mare poet!» Apoi zâmbește vag, ca pentru sine.”

Și firește că tot așa îi întâmpină H.Z. și pe critici:

„Domnule! Dumneata ești un mare critic!”

Lumea culturală românească, viața noastră culturală este, în ochii lui H.Z., perfectă. Toți colegii scriitori ai lui Horia Zilieru nu sunt simpli scriitori, ci mari scriitori. Horia Zilieru e prieten cu toată lumea și laudă pe toată lumea. Pentru a fi, la rândul său, iubit și gratulat de toată lumea! O altă plimbare a măștilor pe scena literară... Un alt spectacol literar de succes.

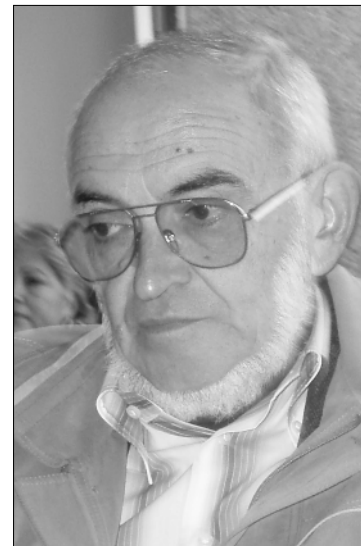
Virgil DIACONU
Aprilie 2013

Titus Popovici, un „fiu risipitor”?

„Scriitorul care voiam eu să fiu nu putea publica nici o pagină de literatură care să treacă peste anul 1945-46. Ar fi însemnat să mint, cu bună știință și nu eram în stare”.

Văzut, după colapsul comunismului și, consecutiv, după grăbita-i abjurare, drept „un Procopius român” (cf. G. Dimisianu), duplicitarul Titus Popovici s-a exprimat – prin asumare și implicare – ca un scriitor politic fruntaș, culegând, însă, dincolo de privilegii, aprecieri contradictorii după decizie, negându-și, cu furie satirică și cinism, crezul politic și văzând în comunism un „avorton al Istoriei”. Astfel, M. Zamfir, întrebându-se dacă „doar talentul e de-ajuns?”, conchidea că prozatorul „nu avea nici cea mai mică iluzie despre comunism” (v. *România literară*, nr. 19/2005). Alții, dimpotrivă (cazul lui V. Nistor), sunt convinși că autorul *Străinului*, roman ivit în 1955, „s-a manifestat ca un comunist” (1, 152). E drept, „năzdrăvăniile” tinereții l-au costat. Liber profesionist după interzicerea dreptului la semnătură, trăiește din expediente, scrie pentru alții (Jacob Popper, Silviu Podină). Tipărește schițe în *Viața românească*, în colaborare cu Francisc Munteanu, celebru în epocă, după *În orașul de pe Mureș și Lența*; dar volumul-broșură (*Mecanicul și alți oameni de azi*, 1951) va fi trimis la topit. *Povestirile*, din 1955, nu impresionează, trec chiar neobservate, dar marchează debutul editorial, aducând în scenă „șantieriști”. „Borna” cronologică (autoimpusă), divulgată într-o însemnare confesivă, pregătind *Cartea de la Gura Zlata* (1991), fusese, așadar, deja încălcată. Peste un an, la primul Congres al Scriitorilor din RPR (1956), raportul lui Mihai Beniuc anunța că protagoniștii „noii literaturi” sunt tot consacrații: prin Sadoveanu și Camil Petrescu, prin „pana lor încercată”, „grăiește viața”, sublinia raportorul. Deși „lămurit”, reeducat, un Sadoveanu, cu aura scriitorului „vechi”, incapabil de evoluție, rămânea un model neviabil. Încât, în regim de urgență, noii veniți vor rescrie istoria, asigurând ficțiunilor de partid verosimilitate prozastică și eficacitate propagandistică. La douăzeci și cinci de ani, publicând romanul *Străinul*, Titus Popovici se anunța ca o mare speranță a prozei românești; intrat iute în manualele școlare, devenise, așadar, un *reper*, prin producțiuni vitezist „clasicizate”, riscând a fi îngropat sub jetul superlativelor și provocând o previzibilă „saturație”. Promițând o carieră strălucitoare și surclasând vedetele literare ale anilor '50, livrând romane „oportune”, simetrice, rezolvând „corect” (ideologic) problemele litigioase ale epocii.

Se știe, Titus (Viorel) Popovici a manifestat un precoce și declarat interes pentru factorul politic ca „formă modernă a destinului”. Iar stilul său epic, pedalând pe economism, „animare” și adevare, creând „iluzia de viață”, rimează cu exigențele *literaturii cinematografice*. Compunând harnic

scenarii, „furajând” (vorba lui Cornel Ungureanu) casele de filme, credincios realismului tradițional, prozatorul răspundea „necesităților imediate”, scria sub presiunea lor, era receptiv. Avea vocație de lider și era un scriitor *angajat*, devotat, apropiat de cercurile puterii, adresându-se unui public, și el, „în marș”. Politicul era chiar vocația sa epică (observa Radu Enescu). Critica timpului a îmbrățișat zgomotos clișeele ideologice, conflictul de clasă estompând tensiunea morală; maniheismul făcea ravagii, vizualizarea turistică cerea un greu tribut. Om de stânga, Titus Popovici reușește, în acel context, să fie mai puțin canonic, deși nu pare hărțuit de puzderia dilemelor estetice sau deranjat de injoncțiunea valorilor nespecifice. Cu mână încercată, sârguincios, el traversează în plină glorie acei ani, virând apoi spre film. „Uitat”, părelnic „pierdut pentru literatură” (nota Alex Ștefănescu), ținându-se departe de subtilele și efemerele combinații de culise (iscând zarvă), el nu afișează spaima pentru excluderea din topurile dâmbovițene. La intervale lungi reintră în atenție, așa cum s-a întâmplat cu *Moartea lui Ipu* (1970) și, după seismul decembrist, prin *Cutia de ghetă*; ca să fim drepți, Titus Popovici a explicat, cu abilitate, conjunctura, interesat de ceea ce a numit el însuși, *desacralizarea destinului*. Pliat directivelor, mișcându-se pe direcția vectorului ideologic, prozatorul culege micile întâmplări și urmărește – printr-un stil comportamentist – efectele marilor seisme socio-politice, provocând, prin rupturile istorice, o deviere de la destin. Ar fi o injustiție, credem, să-l considerăm un scriitor „expirat”, uitat, mai ales că va urma – necesar și inevitabil – un timp al reevaluărilor calme.

Străinul se ivea în acea vreme tulbure a prefacerilor sociale, anunțând „drumuri noi”. Licean inconformist, războindu-se cu „regulile stupide”, Andrei Sabin, un *alter-ego* al autorului, traversează – sub un titlu camusian (dar Camus, atunci, îi era necunoscut prozatorului nostru) – criza adolescenței. El este adolescentul rebel, care se răfuiește cu spiritul burghez: contaminat, am putea spune, de „experiența huliganică”, căzând din paradisul inocenței, dorindu-se – cu sinceritate – un erou justițiar, într-un context de lașitate generalizată, acceptând jocul duplicitar. Dacă ne gândim bine, aceasta ar putea fi chiar obsesia întregii recolte literare a lui Titus Popovici, „confiscat” problematic de condiția individului în circumstanțele unei istorii viclene, de cunoașterea de sine și libertatea opțiunii. Apetitul pentru frescă

(cerând molcomirea narațiunii) intră în conflict cu ritmul precipitat al evenimentelor, pe fundalul neliniștilor omului modern. Fronda, romantismul revoluționar alungă – parcă – metafizica, nu îngăduie reveria. Andrei era *un caz* și căutările lui exprimă drama intelectualului tânăr, inadaptabil, încercând să nu-și trăiască viața oricum, descoperindu-și, prin zbatere lăuntrice, posibilitățile, radicalizându-se. În ediția revizuită, din 1972, Sabin, un erou eliadesc, un singuratic orgolios, visând să schimbe lumea, devine ziarist.

Intrând în atmosfera epocii, Titus Popovici se dovedește un excelent pictor de medii. Proiectând o dramă individuală pe acest fundal al anilor războiului (aglomerând personaje problematice și secționând diverse medii), el își exercită și verva satirică. Secretul stă în *raportul ironic* pe care destinul, „prins” în capcana unei Istorii concrete, convulsionate, îl stabilește cu aspirațiile, sancționând *falimentul iluzilor*. „Setea ancestrală” de pământ (vezi *Setea*, 1958), indecizia celor care „se fac” (într-un moment de răscruce, spulberând „înțelesurile consacrate ale existenței”), opțiunea, în fine, se leagă, toate, de *speranță*. Și „rânduiala” pe care o visează moțoganii (frământați de drama pământului) și *adevărul* pe care îl vânează Suslănescu, și nonviolența unei „familii spirituale” (*pater familias* fiind Găvrila Ursului), chiar și zbciumul țaranului „lămurit”, Mitru Moț, (un Ion în alt moment istoric) țin de *utopiile personajelor*. *Setea* dezvăluia tocmai ispita monumentalului, un tact rebrenian prezidează scrisul, dincolo de intențiile ilustrative. „Băjbâiala fără rost” a celor din Lunca, pictura gloatei învălmășite, patima achizitivă, crizele de autoritate, etica severă și morala veche (coborând, negreșit, din lumea ardelenescă) conferă verosimilitate. Titus Popovici își urmărește eroii fără încrâncenare. Chiar cu o *ironie înțelegătoare* (cum nota Eugen Simion), în prelungirea prozei „obiective” ardelenesti, personajele, râvnind la exponențialitate, dobândind „caracterele clasei”. Dar *Setea*, roman bine cotate oficial, carte „de actualitate” (S. Damian, 1958), primind *Premiul de Stat*, apărea în plină colectivizare. Iată ciudatul paradox sau, mai exact, flagranta „nepotrivire” (1, 158), *Setea*, o reușită frescă a satului ardelean, vorbind despre împrumutarea în contextul în care asistăm la „epopeea colectivizării”. Promisul roman „epopeic”, anunțat în 1977, nu s-a mai născut, dar Titus Popovici recunoștea că se consuma o dramă istorică, țărănimea devenind „altceva”. Iar scriitorul, căutând un „răspuns estetic”, a înțeles că amânarea *sine die* ar fi rezolvarea problemei, evitând a subscrie unui „neadevăr istoric”. Pe care, inevitabil, exegeții l-au denunțat retro, numind „falsa psihologie de clasă” (2, 139) sau „fiecțiunea sociologică și psihologică” (3, 981), respectând, desigur, schema bătătorită a realismului socialist (nou/vechi; confruntare/clarificare). Tipologiile de bază se regăsesc, viziunea maniheică împarte satul Lunca în două tabere; o încâierare ce părea inevitabilă va fi curmată de vocea mustătoare a convertitului Mitru Moț, potolind, cu „fermitate partinică”, zicea tot S. Damian, „moțoganii”. Ajuns la înțelegerea politică a evenimentelor, Mitru Moț apare ca „un Mitea Cocor cu mai multă viață interioară”, observa Eugen Simion (2, 138). Impresionează, însă, statuara Ana Moț, inflexibil personaj „slavician”, un simbol al lumii vechi, pe

gustul moraliștilor ardeleni; sau, în viziunea lui D. Micu, „un Ion în variantă feminină” (4, 471). Cuplul Teodorescu-Suslănescu, simetrizat, exprimă forțele în conflict. Primul, căpitan în rezervă, întors de pe front, luminat politic, reprezintă omul nou într-o nouă lume; deși simte „vânt de înnoire”, profesorul de istorie Suslănescu rămâne retractil și temător, dezorientat, indecis. În pofida infuziei de autenticitate, constrângerile realismului socialist se simt. Dihotomia pozitiv/negativ își cere tributul, aducând în scenă, odată cu precipitarea evenimentelor, „personaje juste și artificiale” (2, 138). Alături, să recunoaștem, de memorabilele pagini consacrate intelighenței ardelenesti din micul oraș transilvan sau cele dedicate lumii țărănești, de un descriptivism care impune prin firesc. Totuși, C. Regman vedea în *Setea* „un roman eroi-comic”, subliniind „vocația sarcastică și caricaturală”.

O binevoitoare ironie, pe fundalul dramatic, se adâncește în povestirea *Moartea lui Ipu*. Aici, un om „de nimic”, slab de minte, un inocent (Ipu fiind „nebulul satului”) era sacrificat; i se cere să renunțe la viață pentru a salva alte vieți (satul este sub ocupație germană). Jocul e împins în farsă; dilatarea realității (din unghiul naratorului infantil), repetiția înmormântării, tocmeala pentru un „pământ bun” vorbesc despre „războaiele” inocenței. Ipu, plătind pentru neamțul ucis, având „cinstea” de a salva satul, este victima lașității celorlalți, al nevolnicilor, străini de vocația eroicului. Sancțiunea adolescentului („micul Napoleon”) se desfășoară pe scenariul unei reverii puberale, plonjând în ludic și fantastic, maturizându-l brusc, în timp ce Ipu, salvat prin jocul întâmplărilor, recade în vechea condiție. Furiile justițiare, „fantasia”, aventurile imaginației se consumă în gol; mai apăsător decât în alte ocazii, scriitorul anulează, astfel, constrângerile realismului prin farsă, declanșând mecanismul parodic. Vechile sale căutări, încercând a afla un „răspuns estetic” transformărilor pe care le suporta țărănimea, a revoltei celor inactivi (revoluționari „de bibliotecă”) suportă șocul unei sentințe, rostită de copilul-acuzator: condamnarea la moarte!

În fond, *Cutia de ghete* (1990) era tot „cronica unei morți anunțate”. Un roman satiric, „o povestire banală” (zice autorul), aducând în scenă, firește, un personaj banal. *O depoziție*, cu necesarul coeficient de caragialism al societății noastre, fiindcă altfel – suntem preveniți – nimeni nu va crede că așa ceva a fost posibil! Societatea noastră comunistă, un hibrid între stalinism și caragialism (cum profetea Belu Zilber), ar ținti rizibilul dacă situația n-ar fi fost chiar tragică! Despre acest moment al speranțelor înșelate (fără a mai fi vorba despre o revoltă juvenilă ca la Andrei Sabin, fără a restrânge biograficul la spiritual și fără a mai recurge la salvatoarea „trăire în interstiții”, sfidând prescripțiile epocii), raportează romanul lui Titus Popovici. El vine într-un moment de năucitoare schimbare a perspectivei, provocând o „descumpănire referențială” (M. Papahagi). Literatura nu mai înlocuiește discursul politic și nu ascultă, cu sfoșenie, terorizată de „nevroza publicării”, de „indicații”, supusă forței modelelor, cochetând cu esopismul. Anecdotică lui e culeasă din imediata noastră vecinătate, din „deșertul agreabil” de care

ne-am despărțit. Sunt „amintiri bolnave”, de o obligatorie platuritudine, dintr-un context al „siguranței” (când totul era programat și prevăzut, minus sfârșitul lamentabil al dictaturii bicefale!). Romanul vrea să fie istoria unui atentat (doar gândit), „cel mai iubit fiu al poporului” fiind, de fapt, „cel mai omorât conducător”. După cum protagonistul, un mărunț funcționar, se iluzionează cu puțința saltului de la condiția modestă de „ființă inconsistentă”, invizibilă, la cea de salvator al patriei, purtând o nobilă povară: misiunea de a-l omorî pe cel Mare, pentru a îndulci existența celui mic, copilul așteptat. Ion Popescu, eroul nostru (e vorba, desigur, de un eroism invers) traversează o istorie abreviată și își ia în serios rolul: aduce propria-i banalitate la perfecțiune și începe, în vederea atentatului la care visează, un conștiincios antrenament. Dar când el devine posibil, totul cade în farsă. Iar călătoria în tramvaiul înghețat („cu fetița”, Loredana – cea fără noroc – fiind adăpostită, moartă, într-un minuscul sicriu: cutia de ghet) prilejuiește prozatorului notații acide, accente sarcastice și repetiții (stânjenitoare, pe alocuri).

Să amintim și *delirul verbal* (firește, voit) al romanului. Tiranica *limbă de lemn* e prea la îndemână și Titus Popovici, neferindu-se de excese, vrea să reconstituie epoca, aducând în prim-plan, cu toate riscurile, limbajul ei. Colecția de clișee, repertoriul automatismelor se insinuează, pilotând sărăcuțul epic, în pofida distanței sarcastice și a dialogurilor șarjate. Curiosul experiment, aproape imprevizibil la un autor care se nutrește cu sevele realismului tradițional, trage după sine multe păcate, dintre care – nu chiar ultimul – ar fi cel al supralicitării. Ascuns în spatele lozincilor (care strivesc, deformează, nivelează), personajul *inseriat* rămâne prizonierul propriei sale condiții, confiscat de această mare verbală, asigurându-i „reducția la anonim”.

Ca scriitor, Titus Popovici, reamintim, n-a iubit revoluțiile formale; tot bătrânul realism rămâne salvator, paginile sale adăpostind „o reflecție partizană”. El scria în *replică* și înțelegea că „politica este destinul modern”. Cu acest crez la îndemână, cel sanctificat cândva de manual, reproșând chiar reacțiile „prea favorabile” (cum aflăm dintr-un interviu din *Flacăra* de altădată), revenea spectaculos. Reînnoadă *Cutia de ghet* firul marilor succese de altădată? Sunt scenariile lui Titus Popovici, cu atâtea personaje navetiste (trecând de la un titlu la altul), tot atâtea romane sacrificate? Greu de spus. Important e că scriitorul n-a făcut din așa-zisa uitare o *obsesie necreatoare*. Și așteaptă, pentru o justă evaluare, o altă meteorologie a recepției, în care calmul judicativ nu va îmbrățișa frenetic dureroasele polarizări politice (excomunicând, regretabil, atâtea valori în numele unui păgubitor maniheism). Dar, repetăm, Titus Popovici rămâne foarte îndatorat conjuncturii. Purtașul greul păcat de a fi produs „romane false scrise cu talent”, zicea – îndreptățit – Alex Ștefănescu (5, 285). Adică, respectând schemele psihologiei de clasă, propunând – în numele viziunii partinice – rezolvări „corecte”, oferind scrieri veridice, fiind *eficace* (constata Eugen Negrici) „în plan propagandistic”. Încarnând, astfel, abstracțiunile ideologice, insufând viață utopiei.

Marea problemă a posterității sale rămâne însă *credibilitatea*. În *Cartea de la Gura Zlata*, un jurnal croit într-o

„singurătate voită”, prozatorul-coseur încerca să ne asigure că nu poate minți. La relectură, cărțile sale impun prin siguranța tonului, pictura de medii, detaliile lingvistice ori gestuale, priceperea de a construi epic pe spații întinse etc. După cum, maniheismul tipologic și impostura istorică grevează și falsifică demersul celui care obținea, după o audiență, „dezlegare de semnătură” de la Dej. Dar tot el, ca „bun tehnician epic” (Marian Popa) dădea tonul *rescrierii Istoriei*. Poate că anumite personaje (cazul șovăielnicului Sandu Suslănescu, tratat ironic) s-ar recalibra, noii lectori refuzând/necunoscând presiunea rețetărilor epocii (conflictualizare, conformizare), descoperind o undă de tragism acolo unde autorul blama grosier intelectualismul burghez.

În pofida depozițiilor, nu puține, sinceritatea lui Titus Popovici, scriitor de curte, „unul dintre permanenți” (6, 220), rămâne îndoielnică. N-am putea crede, de pildă, că el a intrat în nomenclatură („abonat” fiind la un loc în CC) doar pentru a se documenta, „descoperind” târziu totalitarismul primitiv. Bănuind că va fi privit cu suspiciune, scriitorul însuși, resemnat, părea a fi de acord că efortul său scriitoricesc se va dovedi „o trudă inutilă”. Totuși, dispariția sa neașteptată, chiar dubioasă (29 noiembrie 1994) a precipitat recuperarea unor manuscrise, în zodia revizuirilor (morale, îndeosebi) și a exploziei literaturii-documentar, cu iz memorialistic. *Disciplina dezordinii* (1998) reconstituie alert, pe un ton persiflant, un tablou coșmaresc și atmosfera plenarelor de altădată, când timpul era „dizolvat” iar mâinile „se ridică și se lasă automat”, însoțind rafalele de aplauze, scandări, ovații. Promisele *dezvăluiri* se restrâng la acest prim volum, dezvoltând portrete și destine (cazul „tovarășului Haș”), aflând în fostul membru al CC un sarcastic cronicar al epocii, ridiculizând delirul propagandistic, festivismul ceaușist și folosind el însuși, excesiv, *limbajul de lemn*, împins în sordid și grotesc. *Cartierul Primăverii* (*Cap sau pajură*) apărea în același an, fiind un roman cu cheie. În „perimetrul” faimosului cartier, Titus Popovici dezvoltă caricatural o anecdotică ținând de folclorul politic, de teme tabuizate, oferind detalii picante. Întâmpinată cu entuziasm de Alex Ștefănescu, această povestire „lălăită”, „demult gândită” (cum ne asigura prozatorul în diverse ocazii), se vedește o *satiră căznică* (cf. Marian Popa), blamând – prin revărsarea de lavă verbală – impostura, cinismul, primitivismul comunismului real.

Pe scurt, liderul partidului unic, Vasile Vasiliu Roșioriicăvede-Lică (alias Gh. Gheorghiu-Dej), constatând că ar trebui „să eziste mai multe forțe” cere lui Costache Bălănuță, fost politician burghez, să puie „pă picioare” *un partid de opoziție*. Dincolo de intruziunile auctoriale, și ele în exces, satira lui Titus Popovici se dezlănțuie *cu furie* (constata tot Alex Ștefănescu), trezind serioase și îndreptățite rezerve în privința credibilității. Dacă, sub un titlu camusian, e drept fără nici o tangență cu abulicul Meursault, „străinul”-rebel Andrei Sabin, un inadapabil, intrând, în versiunea revizuită, în tagma „dumiriților”, îngăduia prozatorului o acumulare de evenimente, cu inserții autobiografice, pe calc partinic (falsificând perspectiva), nici *Setea*, ca roman al reformei agrare, construit pe tiparul circularității, cu tabere în conflict,

Profil

ajungând – prin Mitru Moț – la înțelegerea necesității istorice și, cu atât mai mult, parabola din *Moartea lui Ipu* nu evită *bluff*-ul, „sacrificatul” Ciupe Teodor asistând la o repetiție a ceremoniei. Și, mai grav, mistificând Istoria.

Cât privește producția postdecembristă, cu numeroase inserții memorialistice, simțindu-se „cu musca pe căciulă”, Titus Popovici (un *boier roșu*) dovedește curajul post-festum al unui profitor al vechiului regim, satira sa politică punându-l într-o „postură etică jenantă”, constata Daniel Cristea-Enache (7, 128). Sunt cărți „semiautobiografice” (6, 1024), „perverse”, lăudate, spuneam, de Alex Ștefănescu, cel care vedea în Titus Popovici adevăratul *cronicar al epocii*, recunoașterea acestui statut – zicea criticul – întârziind nepermis. Dar o precizare se impune: titlurile din recolta ultimă, postumă, au apărut la editura *Mașina de scris*, păstorită – se știe – chiar de Domnița și Alex Ștefănescu. Nu putem ignora siguranța prozastică, ochiul cinematografic scanând gesturile expresive, apetitul pentru vizualizare etc. Memorialist, dramaturg (v. *Passacaglia*, în 1960; *Puterea și adevărul*, 1973, scenarizată filmic), îngrijindu-se în ultimii ani de o revistă-hobby (*Vânătorul și pescarul sportiv*), evadând, sadovenian, în lungi partide de vânătoare și pescuit, cochetând – ca scenarist – cu o filmografie bănoasă, bucurându-se de o înaltă protecție, Titus Popovici părea „pierdut” pentru literatură. *Comme-back*-ul său, deși spectaculos, lasă un gust amar. Un „aliniat”, așadar, vituperând când apărea brebaniana *Bunavestire*, retras apoi într-o „singurătate voită”, anunțându-ne duplicitar că, epicizând, cu har evident, nu putea depăși pragul anilor '45-'46. Promițătorul, la start, Titus Popovici, plonjând, în final, în caricatural, impunea, în plin stahanovism literar, alături de alții, observa N. Manolescu, *miturile începutului regimului comunist* la noi, falsificând și apoi rescriind, în alt chip, șarjat, istoria. Cu observația că, prin veridicitate, senzația de minciună și fals istoric se estompează, constata E. Negrici. După unii, „talent mediocru” (6, 221), Titus Popovici încearcă restitativ-demitizant, portretizând savuros, livrând

detalii picante din folclorul politic, „desființând” prin grotesc etc., să răzbune compromisurile eului biografic. Chiar dacă pionieratul său prozastic, rescriind Istoria, oferea „un certificat de naștere fals” comunismului românesc (3, 979), chiar dacă, sacrificând alte posibile romane, s-a ilustrat cu hărnicie în „patriotismul monumental”, retribuit în consecință (film istoric, serialul TV *Lumini și umbre*, în 18 episoade, eroi justițiar, scenarist de mare succes), n-am putea subscrie propriei opinii, după care scrisul unui ins tobă de întâmplări (situații, momente, profiluri), acum „desecretizate”, ar fi „o trudă inutilă”. Răfuiala sa cu *nomenclatura*, după ce s-a bucurat de mari onoruri și înlesniri, trasă, cu ferocitate satirică, în registru grotesc, lasă, însă, un gust amar, moralicește judecând. Dar scriitorul ne prevenise: cărți din categoria artei pure nu știa să scrie!

Adrian Dinu RACHIERU

NOTE:

1. Viorel Nistor, *Puterea sau adevărul*, în *Pactul ficțional și istoria. Repere ale romanului politic românesc postbelic*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.
2. Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, IV, Editura Cartea Românească, București, 1989.
3. Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
4. Dumitru Micu, *Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum I.O., București, 2000.
5. Alex Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)*, Editura Mașina de scris, București, 2005.
6. Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, Fundația Luceafărul, București, 2001.
7. Daniel Cristea-Enache, *O carte perversă*, în *Concert de deschidere*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.

Haiku

Căutând lumina,
ledera a inventat
Linia dreaptă.

Oglinzi plutind lin,
Trei baloane de săpun
Își văd de-al lor drum.

Melcul a pornit,
Un tanc în misiune,
Înspre răsaduri.

Alexandru MĂLĂESCU

Omagiu unui CĂRTURAR

L-am aflat într-un timp dificil, l-am citit cu nesaț și l-am ascultat pe măsură. M-a atras erudiția-i. Ideile multe și vaste. Îndeosebi stilul. Fără cusur. În publicistică, mai ales. Mi-a fost cumva mentor. Chiar de nu eram mereu de acord. Cu opțiunile lui. Exasperante, uneori. Realmente incomode pentru mulți. Puse însă strălucit în foaia de ziar. Pilde jurnalistice oricând. Veritabil îndreptar pentru toți din breaslă. Ce se alătură fără fisură cărților sale suave. Superbe-n melancolia lor. Picturale pur și simplu. Mustind de mitologii. Subiective, poate, dar cu tâlcuri, cert. Adânci. Fascinante de-a pururi...

Din păcate, vine o clipă când viața, ca într-o coridă, sfârșește și cu toreadoru' răpus. Când, vrei sau nu, îți cresc „aripi până la nori”. Ajungi undeva, pe o stea, și-n urma-ți rămâne deșertul. Pentru totdeauna. Ei bine, după scepticul din Lisa, nici vorbă de-așa ceva. Spre norocu' nostru. Căci CĂRTURARII niciodată nu mor cu adevărat. Se duc doar să stea lângă Domnu', da' ne lasă-n inimi și-n minte slove veșnic vii. Cu siguranță, OCTAVIAN PALER e unu' dintre ei. Iar rândurile astea de tomurile lui sunt iscate. Întru amintire...

Adrian SIMEANU

CLUBUL

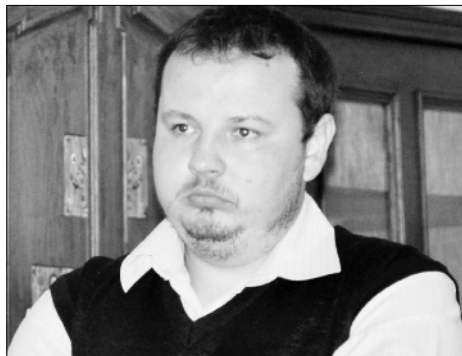
Cafeneaua literară

84 ■ mai 2013

■ **Premiații Concursul Național de Poezie de Dragoste *Leoaică tânără, iubirea...*, ediția a XIII-a**

Apare sub îngrijirea lui Virgil DIACONU

Vlad SIBECHI

Premiul I

**sunt un om gol sau
belgradul în mai puțini prieteni**

sunt un om gol în noaptea gurilor deschise
am renunțat la mitul mașinii de scris
mă hrănesc cu dispariția tragică a marilor poeți
te invit lângă mine vom penetra împreună
marmura prezumtivelor morminte
putem vorbi despre iubire/absența ei
anonimatul uniforme de lucru
numai liniștea și colții feroși ai disperării
ne vor ține companie
să fii pregătită cu mânecile suflecate
și disponibilitatea de a primi veștile proaste
cu zâmbetul pe buze

ascultă cum se izbesc de pereți pacienții sanatoriului/
cum sângerează eterna victimă pe caldarâm/
cum se deschide o misterioasă ușă la capătul treptelor/
cum se pun bazele unui nou război civil/
cum se reinventează motorul cu combustie internă/
cum zboară francezii cu airbus 337 spre cleveland

e noaptea în care din gurile deschise nu vor ieși
simple povești spuse demult la gura sobei
ci adevărate lumi ascunse în marsupiul
pe care evoluția ni l-a refuzat
vei schiopăta puțin/
vei încerca să dibuiești prin întuneric
umărul unui prieten.
te vei încurca în detalii în timp ce în fața noastră
printr-o norocoasă alchimie se scrie istoria
și din pliurile ei iese celebrul stelică
în mareața lui corabie de zinc

vreau ploile

vreau ploile care macină bulevardul
până la os, care fac oamenii să pară niște ciuperci
poetul albastru își vinde volumul pe o bucată de pâine
la colțul străzii îl așteaptă
monștrii ce se hrănesc cu postav vechi

vreau o ploaie ca o execuție publică
se oprește totul și doar un cântecel medieval
îți gădila genunchiul
numai coapsele tale de iapă mă pot duce dincolo
câci nu-i ușor să trăiești în îmbrățișarea
mătăsoasă a trecutului
care îți oferă libertate

teoria normalității la masa de seară între
două tipuri de conversație

toate în orașul acesta au o legătură
de la mustața profului de mate la pălăria agățată
în cuier. poetul albastru iubește
o trompetă care seamănă după câteva pahare
cu kim basinger
vreau o ploaie ca sărutul unei chelnerițe din asia mică
dar vinul nu mai mângâie pe nimeni de parcă
don-juan s-a dizolvat în fiecare boabă de strugure

Anastasia GAVRILOVICI

Premiul al II-lea

strigător la cer

la început mă înfometai doar câte o săptămână
două cu absența devastatoare.
nu voiam să mă vezi așa cu
cearcăne până la os
nici măcar frigul așternut peste dealurile
ciuntite ca o fustă prea scurtă nu vrea să-mi
țină cuvintele în gât

/convulsiv retina scuipe aceeași imagine
noi chiar acolo în noaptea aia afară amestecându-ne cu
viscolul în adn-ul orașului//

scormonesc în chipurile oamenilor
îți caut liniile și oboseala cu care vii gata să renunți
încă o dată și să rămâi până când dimineața
nu mai puțin infectată
scurtcircuitează toată povestea asta

dimineața telefonul vomită mesaje de la tine
mă zvârcolesc în pat și nu știu cui îi e mai greață
de atâta așteptare

poem fără aripi/ fără întoarcere

în timpul reclamelor își desprinde capul din
mațele televizorului și mă fixează.

atunci îi simt melcii obezi

traversându-mi spinarea cu
priviri somnolente iar eu
îngropată în pernele-monștri ale bunicii îmi strâng
laolaltă degetele macerate
de frig/ pe fundal
vocea lui Nichita vorbește despre pietre și îngeri
și moarte ca și cum
ar ști că ascult//
și uite că
mă înspăimântă mâinile pe jumătate întinse
în direcția mea paralizate mult
prea aproape

el mă îndoapă cu pastile
și colivă și crede că o să mă stabilizez
așa cum dragostea noastră mai
respiră doar prin
poemele mele cubiste în care și-a trecut
obsesiile

uneori nu mai rămâne loc de glonte
spre tine și-atunci eu trec în liniște
ca un singur trup
ca un trup singur
peste toate rănille goale

Dănuț George DEDIU

Premiul al III-lea

Alien sleep

sunt mai bine de trei luni de când electro-funk și porții
de agresivitate somnul întrerupt
ca un animal greu de doborât
într-o arenă gălăgioasă te-am căutat în tot orașul
și nu te-am găsit
dar căutarea în sine era vindecare în mansarda părăsită
a unui alt oraș
acoperit de ceață stăteam întinși pe parchet adunam
un vraf de cărți
le separam le împărțeam –

ți-am mirosit părul din greșeală
ți-am atins mâinile din greșeală

halva și cafea cu lapte dimineată
încercuitul unor anunțuri din ziar
și în restul zilei
o altfel de muzică schizo-minimal care îmi însoțește
fiecare acțiune: tacâmurile
adunate în chiuvetă robinetul deschis robinetul
închis ușa împinsă ușa deschisă
geamul întredeschis de la bucatărie sunetul
de bormașină balansoare și utilaje agricole
dar până seara chemi o amintire
care să îți obosească mintea care să îți pedepsească
trupul să poți dormi până seara un film sau pasaje
la întâmplare din cărți diferite vine primăvara

în film extraterestrii sunt ca întotdeauna
ființe ostile imită
materialul organic al omului se infiltrază și ucid
întins pe pat cu ochii aproape închiși
îmi zgârii încet blânda de
pe piept castronul cu spaghetti pe margine
și o pungă cu alune
în mintea mea acum extraterestrii
sunt ființe ok îmi aduc somnul
zgârie blânda o dată cu mine
sapă prin plămâni în căutarea sufletului
ca o echipă de savanți într-un laborator din Geneva
în căutarea bosonului Higgs
se bălăcesc în somn
ca într-o vană murdară din orașul acoperit
cu ceață nu îmi mai amintesc multe:
liziera unei păduri de brazi
și o navă părăsită

Raluca Leontina NEAGU

Mențiune I

Post scriptum

tac în somn pentru că las poezia să îmi coordoneze visul
tocmai în burta animalului tău de companie
tac pentru că nici eu nu am acoperiș
dacă aş vorbi s-ar porni o ploaie de-a lui Noe

mi-ar stinge vocalele înainte să danseze
în jurul capetelor noastre
facem atâtea lucruri separat împreună
încât uneori mă întreb care este sensul
mersului contra vânt

ascund tot mai des
versuri într-un marfar care îmi iese din cap
și se pierde în inimă
rătăcește câteodată frânturi pe care tu le prinzi
fără să îți fie teamă de viteza șenilelor
atunci sunt mândră.
apoi
trec iar prin orașul cu valuri
în care toți oamenii parcă au tunuri ascunse în buzunare
și mă întreb
cât mai am până la transformarea în vasul fantomă?

cum spunei
suntem obișnuiți cu toate astea
și dăm pagina apăsând tare pe rană
suntem obișnuiți ca un miel care întinde grumazul
și scâncește în fața pumnalului.

Matrioșka

acum când totul e mort afară
chiar și luna
nu îmi rămâne decât să mă transform într-o sirenă
la capătul paharului din care sorbi un lichid colorat
ca o mlaștină

acum când tot blocul tace în sfârșit
și cuiul nu mai izbește pereții cu pumnii
o să mă auzi cum strig ceva despre inimă și pași către
nu dinspre
o să vezi cum sparg cochilia
și agit dragostea ca pe-o batistă
cum aștept cuminte să dispar
în interiorul tău
și să umplu golul.

când tu fugi pe planeta ochilor închiși
o să mă insinuez ca o geană obraznică
și nu vei ști de ce lăcrimezi tocmai
în iarna lucrurilor mecanice
de ce alerg prin amintirile tale
de ce joc șotronul din vis în vis până la numărul 8
și de ce apar mereu eu pata insistentă
eu déjà vu-ul

nu o să știi până nu vei realiza că nu îți mai aparții
și atunci vei avea nevoie de mine ca de-o cană cu apă
vei urmări cum dorm învelită în pleoapa ta
și nu vei putea să mă tulburi
nu vei putea pentru că
eu chiar sunt o furtună.

Bianca Maria VLAD Mențiune II

Ai zice, poate

nu mai rezist multă vreme
nici măcar tu nu vii să mă cauți.
poate ai vedea că nu mai sunt eu
că am obosit de la atâtea nopți nedormite.
ai zice, poate:
„Hai să mâncăm împreună un colac cu susan!”

atunci te-aș lua de mână
aș arunca ceasul la care port ora morții ei
aș avea din nou culoare în obraji
și o mână de care să mă țin
aș avea pe cine să fiu supărată și pe cine să iubesc.
dar mai e puțin timp
asta indică ceasul ăsta stricat
că oricât aș merge,
strada și ei sunt aceeași.
nu se mai mișcă. par turnați în ceară
și-mi aruncă priviri scrutătoare
de parcă nu mai sunt una de-a lor.

Desenam o ancoră pe masa umedă.

mi-am amintit prima ta dorință
în vară voiai să pleci pe ocean
ți-ai luat șapca de căpitan și ai dat toți banii
pe o barcă rablagită.
am rămas singură și am crezut că n-o să te mai revăd.
sau poate era doar teama mea de mare.
în costumul alb
cu panglică albastră pusă în piept
așa te vedeam.
și eram gata să arunc de pe faleză un castron cu orez
ca să te întorci mai repede.

Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii

Volumele al doilea și al treilea ale *Filocaliei* (Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008) sunt dedicate de Părintele Dumitru Stăniloae **Sfântului Maxim Mărturisitorul** (580-662). Acesta s-a născut la Constantinopol, într-o familie aristocrată, primind o educație aleasă. În 614, a trecut la viața monahală, devenind stareț al mănăstirii Chrysopolis-Scutari, de pe coasta asiatică a Bosforului. Se mută, în 624, la mănăstirea Sfântul Gheorghe din Cizic, unde redactează primele scrieri cu caracter duhovnicesc. În 626, ca urmare a invaziei persane, se refugiază în nordul Africii, la Cartagina. Supranumele de *Mărturisitorul* l-a primit ca urmare a statorniceii, până la jertfa, în mărturisirea și apărarea dreptei credințe ortodoxe, în cadrul disputelor dintre duofiziți și ereticii monofiziți (monotelii), controversă în care s-au implicat împăratul și ierarhii vremii. A fost exilat (în 655) la Bizya, în Tracia, apoi la Perberis, ca urmare a decretului dat de împăratul Constans II, care interzicea dezbaterile despre cele două naturi ale lui Iisus Hristos. Pentru că Maxim continua să condamne monofizitismul, a fost rejudecat la Constantinopol, în 662, și condamnat la tăierea limbii și a mâinii drepte, pentru a nu mai putea vorbi și scrie. Se stinge din viață la scurt timp, în același an, exilat la Lazika, pe țărmul răsăritean al Mării Negre, la vârsta de 82 de ani.

Sfântul Maxim Mărturisitorul este teolog și mistic, autor de opere cu caracter dogmatic, exegetic, moral, patristic și liturgic. Se încadrează în perioada târzie a Părinților Bisericii. Doctrina sa se bazează pe întruparea lui Dumnezeu, pentru a-l izbăvi pe om. Prin urcuș, prin unirea cu Dumnezeu, omul contemplă, în lumina Providenței, întreaga creație. S-a vorbit despre cosmicitatea acestei viziuni. Prin îndumnezeire, oamenii înviază în Sfânta Treime, devenind *teofori*, *hristofori* și *pnevmatofoari*, reumanizându-se, totodată, după modelul lui Hristos. Viața creștină este fundamental legată de Sfintele Taine. Biserica, simbolul legăturii dintre om și cosmos, este întruparea iubirii. Reprezentată iconic, iubirea intermediază între credințios și prototipul din ceruri. Modelul absolut al iubirii îl constituie consubstanțialitatea dintre ipostasurile Treimii. În privința celor două naturi ale lui Hristos, omenească și dumnezeiască, acestea nu se opun, chipul omului aflându-se din veșnicie în Domnul. Mistica lui Dionisie Pseudo-Areopagitul a reprezentat o sursă importantă pentru Sfântul Maxim. La rândul său, Dumitru Stăniloae a preluat de la Maxim Mărturisitorul elemente de dogmatică, îndumnezeirea, ca vocație cosmică de mântuire a omului, natura teantropică a lui Iisus Hristos, manifestarea energiilor necreate (aprofundată de Grigorie Palama).

Primul text selectat, *Cuvânt ascetic*, este o scriere de început, susținând, prin întrebări și răspunsuri, schimbate între *frate* și *Bătrân*, viața ascetică, mântuirea prin urmarea lui Hristos, respectarea poruncilor (redușe la *iubirea Domnului din toată puterea și din tot cugetul, și a aproapei ca pe tine însuși*). Lucrarea are, evident, caracter catehetic. Prin viață ascetică, prin îndurarea nedreptăților celorlalți, iertându-i și iubindu-i, este anihilată răutatea diavolului. Oamenii nu sunt decât simple victime ale acestuia. Iubirea neutralizează sursa răului, deoacă strategia josnică a acestuia. Despre Apostolul Pavel spune: „Iar pe dracii care lucrau acestea îi bătea prin acest chip al luptei, biruind pururea răul prin bine, după asemănarea Mântuitorului” (*cap 15*). Virtutele bunului creștin sunt *iubirea, înfrânarea și rugăciunea*. Prin

rugăciune, „minte, întreținându-se cu Dumnezeu dezbrăcată de toate, ajunge să ia formă dumnezeiască” (*cap 24*). Excesul de trup îndepărtează de duh. Credința, însă, se împlinește numai prin fapte.

Textul, în întregime, conține învățăături duhovnicești specifice unei viețuiri creștine. Sfântul Maxim acuză fățarnicia și josnicia oamenilor. Laudă iubirea și iertarea, căința și smerenia, care deschid calea către Dumnezeu.

Altă scriere (tot de început) este *Capete despre dragoste* (patru sute). Autorul recunoaște că a excerptat din scrierile Sfinților Părinți și că a „îndesat lucruri multe în cuvinte puține, ca să fie ușor de ținut minte” (*Cuvânt înainte către Elpidie*).

Dragostea de Dumnezeu, obținută prin asceză și prin rugăciune, este virtutea creștină supremă: „Toate virtuțile ajută mintea să câștige dragostea dumnezeiască. Dar mai mult ca toate, rugăciunea curată. Căci prin aceasta zburând către Dumnezeu, iese afară din toate cele ce sunt.” (*I, cap 11*). Iubirea de Dumnezeu presupune iubirea fără nici o reținere față de toți oamenii. Credința se dovedește prin fapte: „Roadele iubirii sunt: a face bine aproapei din toată inima, a răbda îndelung, a fi cu îngăduință și a folosi lucrurile cu dreptă judecată” (*I, cap 40*). O condiție a îndumnezeirii este iubirea vrăjmașilor. Ispitirile sunt mai mari pentru cei virtuțioși, având menirea să-i îndepărteze de Dumnezeu: „Plata înfrânării este nepățimirea, iar a credinței, cunoștința. Nepățimirea la rândul ei naște discernământul; iar credința, dragostea către Dumnezeu” (*II, cap 25*). Generatoarea relor este *iubirea trupească de sine*. Pentru a învia, mintea trebuie să moară pentru lumea aceasta: „Starea cea mai înaltă a rugăciunii spun unii că este aceea în care mintea a ajuns în afară de trup și de lume și a devenit cu totul imaterială și fără formă în vremea rugăciunii. Prin urmare, cel ce păstrează nevătămată această stare cu adevărat se roagă neîncetat.” (*II, cap 61*). Păcatele sunt urmarea relei întrebunțări a gândurilor. Creația, spune Sfântul Maxim, conține o *înțelepciune artistică* (sofia), pe care omul este dator să o cunoască prin contemplație. Despre judecata de sine: „Să nu-ți disprețuiești conștiința, care totdeauna îți dă sfaturile cele mai bune. Căci ea îți insuflă socotința și hotărârea dumnezeiască și îngerească și te slobozește de întinăciunile ascunse ale inimii, iar în vremea ieșirii îți dăruiește îndrăznire către Dumnezeu.” (*III, cap 80*).

Posibilitatea de a-L cunoaște pe Dumnezeu este indirectă, mijlocită de creația Lui. Cel ce are puterea să se lepede de ispitele lumii materiale îl face pe omul din afară monah, iar cel ce își înnoiește mintea, ajungând la rugăciunea neîncetată, îl face monah și pe omul dinlăuntru. Dragostea este condiția de bază a cunoștinței lui Dumnezeu.

În *Capete despre dragoste* se regăsesc idei preluate de la Sfinți Părinți, Origen, Evagrie Ponticul, Marcu Ascetul, Grigorie de Nazianz, Grigorie de Nyssa, Dionisie Pseudo-Areopagitul. Dumitru Stăniloae spune despre opera sa că reprezintă „o sinteză grandioasă

și personală a marilor curente filosofice ale antichității și a principalelor idei patristice” (*Viața și scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul* – prefață). Ideea magistrală care o străbate este cea a „urcușului omului spre îndumnezeire” (*anabasis*). Prin cele două canale de contact cu lumea, simțurile și mintea, omul poate rămâne la stadiul satisfacerii dorințelor materiale sau se poate ridica la o perspectivă cosmică, firească – fiind dată de chipul și asemănarea cu Dumnezeu. Păcatul apare ca urmare a despărțirii omului trupesc de cel duhovnicesc. În creație se manifestă (ca la Dionisie Pseudo-Areopagitul) energiile divine, proniatoare, care-i dau unitate și coerență.

Textul următor, *Capete gnostice sau teologice*, este o operă importantă, scrisă, se pare, în perioada șederii la Alexandria. Conține două sute de *capete*, având ca temă *cunoștința de Dumnezeu și iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu*. Dumnezeu se poate defini apofatic sau catafatic: „Dumnezeu nu este ființă, în sens de ființă pur și simplu, sau de ființă determinată în oarecare fel, ca să fie și principiu (început, izvor), nici putere, în sens de putere pur și simplu, sau de putere în oarecare fel determinat, ca să fie și mijloc, nici lucrare (realizare), în sens de lucrare pur și simplu, sau de lucrare în oarecare fel determinată, ca să fie și sfârșit al mișcării ființiale, gândită ca existând mai înainte de virtualitate. Ci este entitate de viață făcătoare și supraființială; și temelie de putere făcătoare și mai presus de toată puterea; și aptitudine lucrătoare și fără de sfârșit; scurt vorbind, e entitate făcătoare a toată ființa” (*I, cap 4*). Dumnezeu nu poate fi cunoscut direct, fiind deasupra timpului și a existenței, pe care le cuprinde în Sine. El poate fi cunoscut indirect, *pe baza rațiunilor din lucruri* și prin credință. Din punct de vedere ontologic, raportat la lumea noastră, „este început, ca Făcător, mijloc, ca Proniator, și sfârșit, ca Cel ce le circumscrie” (*I, cap 10*). Făcând sufletul după chipul Său, îi atribuie libertate, lăsându-l să se comporte „sau ca ceara, prin iubirea față de Dumnezeu, sau ca lutul, prin iubirea de cele pământesti” (*I, cap 12*). Pentru a se ajunge la *asemănarea* cu Dumnezeu, se urmează un traseu ascetic: credință, temere de Dumnezeu, smerenie, îmblânzire (stăpânirea iușimii și poftii), păzirea poruncilor, dobândindu-se astfel curățenie și lumină, precum și învrednicirea de *a se sălășlui în camera tainelor cu Mirele-Cuvânt*. Cunoștința lui Dumnezeu (gnoza) nu se poate obține decât prin complinirea poruncilor cu fapte. Ea se acordă prin har, prin *pogorământ*. Dar până la starea de contemplație se parcurg trepte de desăvârșire.

În teologia sa despre ziua de sâmbătă (ziua odihnei), Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbește despre trecerea din timp lumesc în timp etern, mișcare săvârșită prin har. În Vechiul Testament, sâmbăta încheie ciclul temporal; în Evanghelii, deschide dimensiunea timpului duhovnicesc, a urcușului lăuntric spre contemplare. Treptele urcușului duhovnicesc sunt: activitatea practică, prin împlinirea poruncilor, contemplarea (naturală) a rațiunilor din lume și cunoașterea mistică, prin extazul dragostei. Prefigurate în bunătatea lui Dumnezeu, neîncute temporale, pentru că pe ele nu le-a precedat neexistența, sunt virtutea, sfințenia, bunătatea, nemurirea. Tot legat de timpul fizic și timpul spiritual, Sfântul Maxim face teologia zilelor a șasea, a șaptea și a opta, semnificând încheierea creației, încetarea mișcării temporale, starea eternă de dincolo de lume. Duhovnicește, acestea înseamnă depășirea păcatelor, contemplația și învierea din morți la viața dumnezeiască.

Iisus Hristos s-a întrupat pentru că mântuirea, nemurirea nu se puteau obține decât prin moarte, pentru a încheia ciclul căderii. Prin partea Sa omenească s-a crucificat omenirea. Pentru înviere, trebuie să moară tot ceea ce ține de omul vechi, cele văzute (fenomenele) și cele inteligibile (numenale), mântuirea făcându-se

după har, nu după fire (natură). Murind omul din noi, înviază Hristosul, fără însă să desființeze lumea. Numai Dumnezeu îl poate purta pe om în transcendență: „Ascetul, cercat prin răbdarea necazurilor, curățit prin disciplinarea și strunirea trupului și desăvârșit prin îndeletnicirea cu vederile (contemplațiile) înalte, se învrednicește de mângâierea dumnezeiască” (*I, cap 74*). Cugetul trupesc, percepția prin simțuri, patimile conlucrează la omorârea Adevărului. Dumnezeu, ca monadă, „este numai identitate și simplitate” (*I, cap 83*). Singura modalitate de a te apropia de El este contemplația. Sfântul Maxim vorbește și despre o mistică a întunericii (întâlnită și la Dionisie Pseudo-Areopagitul și la Grigorie Palama), în care se dezvoltă *tipoi*, modelele spirituale.

Unul Dumnezeu este Treime în consubstanțialitate: „Unitate fără de început, simplă, mai presus de ființă, fără părți și neîmpărțită. Una și aceeași este Unitate și Treime; aceeași, întreagă unitate după ființă, și aceeași, întreagă Treime după ipostasuri” (*II, cap 1*). Dumnezeu cugetă și se cugetă simultan, fără un suport obiectual. Cel ce ascultă poruncile se unește cu Dumnezeu, intrând în armonia Sa. Credința cultivă Cuvântul lui Dumnezeu, dându-i tărie: „Grăunte de muștar este Domnul, semănat prin credință în duh, în inimile celor ce-L primesc” (*II, cap 11*). Treptele urcușului spre cunoașterea Domnului (gnoza) sunt: a făptuirii, a cunoașterii, a rugăciunii. Plinătatea dumnezeirii locuiește în Hristos, după ființă, iar în oamenii care urmează virtutea și înțelepciunea, prin imitarea Domnului (contemplații duhovnicești), după har. Urcușul fiecărui om se face prin participarea directă a lui Hristos. Acesta S-a sădit în oameni prin botez și învie în omul virtuos, ducând la îndumnezeirea lui. Iisus este evanghelic, aducând *vestea cea bună*. Fiecare onorează sau înjosește chipul lui Dumnezeu prezent în el. Fiecare trebuie să-și mențină *puterea naturală de discernământ* și să-și sporească *harul luminător al Duhului*: „Domnul nu trebuie căutat în afară de cei ce-L caută; ci în ei înșiși trebuie să-L caute cei ce-L caută, prin credința arătată prin fapte” (*II, cap 35*). Coborârea (întruparea) Cuvântului în lume este făcută pentru a da modelul înălțării. Cei ce nu renunță la cele materiale îl rețin pe Iisus pe pământ, în natura Sa umană. Urcușul se face de la literă la duh (de la trup la spirit).

După modul de înțelegere a sporirii, Cuvântul lui Dumnezeu poate fi *paie și fân, pâine, rouă, apă, izvor de râu, cale, ușă și cheie, împărăție, lumină, viață, înviere și adevăr*: „Cel ce primește, prin urmare, porunca dumnezeiască și o împlinește primește pe Cuvântul lui Dumnezeu aflător în ea” (*II, cap 71*). În căutarea lui Dumnezeu, Sfântul Maxim vorbește de o simțire fără simțuri, mistică, *străvăzătoare*, aflată în minte. Obținerea *inimii curate* înseamnă aducerea la sălășluire a lui Dumnezeu în ea, prin duh, asemenea unor table ale lui Moise. Starea deiformă (a celor vrednici) este o formă a desăvârșirii, prin atingerea plinătății lui Hristos, „Așa încât nu se mai vede decât Dumnezeu atât prin suflet, cât și prin trup, însușirile naturale fiind biruite prin covârșirea slavei” (*II, cap 88*).

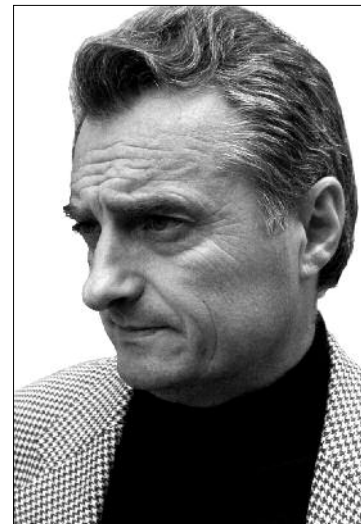
Ca un chestionar, este alcătuit textul *Întrebări, nedumeriri și răspunsuri*, reluând subiecte din lucrări anterioare și dându-le o formă explicită. Se clarifică părți din Biblie, prin metoda anagogică.

Ultimul text este *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*, pătrunzând sensurile cele mai tainice ale rugăciunii instituite de Însuși Domnul Iisus.

Având ca scop recondiționarea omului original, Sfântul Maxim, numit și *teologul îndumnezeirii*, propune o mistică hristologică, prin care Logosul întrupat moare ca om și înviază ca Dumnezeu Mântuitor.

Paul ARETZU

Viziunile fulgurante ale fragilei ființe sau Fantasticele călătorii

Lidia Lazu s-a făcut cunoscută mai ales în urma recitalurilor de poezie pe care le susține cu regularitate, în ultimii ani, în diferite locuri din București și din țară, dar și pentru românii de peste hotare. Are în mod evident o plăcere, o voluptate a recitării. Atâta doar că, în versiunile sale, excesiv teatralizate – ceea ce se traduce prin tonuri acute, strigăte, șoapte, înfiorări accentuat dramatice, pauze lungi, gestică emfatică, retorică peste măsură de afectată –, poezia, uneori, se cam pierde, se aude mai puțin dincolo de zgomotul „de scenă”. Chiar și când recită din propriile versuri nu rezistă să nu folosească un arsenal învățat, probabil, la școala de actorie, bazat pe tipare clasice de interpretare pentru Fedra sau pentru Andromaca, dar care efectiv îi strivește melodia poetică.

Este păcat, pentru că stilurile impuse de interpretarea tradițională pentru personajele lui Sofocle sau Racine ori Corneille nu se potrivesc simțirii și rostirii contemporane ale poeziei. Or, Lidia Lazu, citită fără aceste artificii care îi dăunează și îi anulează nemeritat versurile (sunt convins că dacă ar renunța la aceste trucuri teatrale și s-ar rosti doar pe sine, recitalurile pe care le susține ar dobândi o calitate expresivă deosebită), se dovedește o poetă onorabilă, o scriitoare în măsură să comunice cu un timbru propriu o remarcabilă generozitate a trăirii poetice.

Despre toate aceste calități vorbesc fără dubii volumele sale de versuri (*Poezii de care uitasesem*, 1995; *Continuarea cuvântului*, 1999; *Balansoarul umbrei*, 2004; *Cuvântul care stă să mă nască! The Word Poised to Birth Me*, 2008, *În voia luminii*, 2010) adunate acum într-o antologie ce grupează și un număr important de inedite: *Soarta firului de nisip* (Editura Tipo Moldova, colecția „Opera omnia”, Iași, 2012).

Poezia Lidiei Lazu este în mod fundamental rezultatul întâlnirilor cu frumusețea lumii. Frumusețe pe care o percepe în oricare tablou de natură sau în oricare peisaj sufletesc, evanescent, aburos, ca și cum această lume prin care navighează cu grație aparent somnambulică, dar cu observația ascuțită tot timpul, nu s-ar fi născocit decât pentru a ne hrăni cu armonii vizuale sau dintre cele care încântă auzul. Nu e naivitate la mijloc, nici incapacitate funciară de a vedea părțile urâte (după cum voi arăta, la un moment dat, ca orice poet autentic, Lidia Lazu are percepția tuturor stărilor în contradictorialitatea lor), ci o expresie a unei firi generoase și înclinate spre poezie. Uităm, sub presiunea atâtor creații artistice (*y compris*, poetice) care se nutresc din răul și din slughenia lumii și a omului, tot mai bine primate în ultimii ani și care constituie, întrucâtva, moda, că această înclinație poetică despre care vorbesc e legată tot atât de legitim și de visare, pace și armonie.

În această privință, observam, comentând cu foarte mulți ani în urmă versurile Lidiei Lazu din volumul *Continuarea cuvântului*, că poetica pe care o practică se aseamănă foarte

mult, pe alocuri, cu cea a momentului revelației din estetica haiku-ului. Elocvent, în acest sens, mi se pare, de pildă, un mic poem din volumul *Balansoarul umbrei*: „**trandafirul uscat a pierdut**”/ frunzișul țepii și strălucirea// i-a rămas între lujeri/ forma statuii care-a amorțit/ de-atâta ploaie și soare// se uită prin tine/ mult în trecut/ și se vede pe sine/ nemuritoare”.

Există și unele naivități, precum în poezia „**Mă simt asemenea firului de nisip**”/ Pe care apa mării îl modelează/ după cum îi e vrerea/ Și îl poartă de-a lungul țărnelui/ spre Balcic spre Inima reginei// Aș vrea să adast într-o scorbura, la mal/ Dar talazul mă înhață mereu/ și mă îndepărtează și mă frământă”, unde ultimele două versuri, care salvează restul, sincrone cu fulgurația haiku-ului, au, totuși, bătaie mai lungă și, mai mult decât atât, contrazic estetica acceptată, a poemului nipon de trei versuri prin starea care semnifică opusul păcii. Alteori, micile ingenuități se arată doar în final, după câte un poem puternic, scris cu nervii întinși, ca în „**învinși suntem noi toți**”/ cei câteva miliarde/ care mai zvâcnim/ în fiecare clipă// după ce se retrag apele/ după ce se stinge focul/ după ce dispare ciclonul/ după ce trece compresorul pe nervi/ după ce ne tragem vлага/ scursă pe jos/ apare din senin o frică/ și mai avană/ începem să numărăm/ câte zile ar mai fi/ până la marea strigare.”

Heideggerienii ar vedea aici grija (*die Sorge*), trăită până la permanentizarea în frică, în angoasă (*die Angst*), ar deduce, evident, că în spaimea de moment apocaliptic (foarte prezentă în discursul public și literar la sfârșitul anilor '90, dar și nu mai departe decât în 2012), prefigurat de sintagma „marea strigare” (în care simt, cum încercam să sugerez mai sus, o mică forțare stilistică) se face simțită o interogație legată de precaritatea ființei. Aici doream, de fapt, să ajung, pentru că mi se pare că, dincolo de orice expresivitate (necăutată, ceea ce e un bun certificat de autenticitate) și de orice intruziune stilistică, poezia Lidiei Lazu vorbește în chip esențial despre fragilitatea ființei care este. Și în care, cu mare probabilitate, mulți cititori se vor putea identifica.

Pe cât este de expansivă Lidia Lazu cea care dă spectacole de poezie, pe cât de puternică pozează, pe atât de sensibilă și de delicată este în lirismul ei interior, în privirea cu care îmbrățișează lumea, mișcarea lucrurilor, existența cu finitudinea ei. Iată: „Lumina albă se ițește/ filtrată dintr-o parte/ De crengile brazilor/ În neconținută vibrație// Nici un fâlfâit de aripă/ Nici o copită de căprioară/ Nici o licărire de lup flământ/ Nici o amprentă de urs hirsut/ Nici măcar un șarpe/ Prin frunze foșnind –// Doar un miros vegetal/ Și teama

de prea multă liniște/ Și de văgăuni pe unde încă/ Nimeni n-a trecut// Și o insidioasă chemare/ din adâncuri/ Și o lipsă/ Și o vină și o mare pierdere/ Și abandonare” („Pe scocul strâmt al cărării”). Sunt aproape convins că poeta nu se complică, în viața reală, în reflecții cu încărcătură existențialistă sau fenomenologică, însă versurile sale, fără să vrea, poate, trimit către o punere între paranteze a lumii sensibile, lăsând-o să fie cunoscută în manifestările ei fenomenale doar de către intuiția noastră. Atrag atenția, dacă mai era nevoie, asupra prezenței conceptului de vină în versurile de mai sus, ceea ce trimite direct către miezul existențialismului. Intuițiile poetilor pot să conducă, uneori, către aceleași zone ale experienței și reflexivității ca și cugetarea cea mai înaltă.

Am să mai iau un exemplu, o poezie care poate sta, alături de altele, drept mărturie pentru această neliniște: „**Acolo unde zarea se înclină**”/ ca un capăt de pod/ aștepti ziua toată/ să se ivească din oricare parte/ ființa către care să alergi// cât te țin picioarele/ fără preget// până la urmă/ podul zilei se năruie/ fără vreo adiere// stai acolo prostiț/ și nu știi ce mai urmează// inima nu-ți dă ghes să te-ntorci/ și nu știi ce să faci/ și nu știi”.

Existențialismul rimează bine cu absurdul, pe care poeta îl redă într-un limbaj și în imagini cărora nu le lipsește îndrăzneala: „**un tigru care nu vânează**”/ un vultur care nu zboară/ o leoaică dormind mai mereu/ un crocodil cu falca într-un lighean cu apă/ șerpi încolăciți ca într-un grup statuar/ elefantul întărcuit și ancorat cu lanțuri/ pelicani pe malul unei bălți fără pești/ flamingo curățindu-și penele/ ireale cocoțați într-un picior/ bourul privind în zarea/ care nu-i aduce nici o gură de aer păduros/ antilopa oprită din fugă/ speriată de această rumoare// și eu printre toate aceste zoo-exponate/ buimacă/ mai prizonieră decât ele.”

Din când în când, o robustețe țărănească biruie tot sentimentul de fragilitate a ființei: „**Și-n această dimineață**/ mi-am pus pălăria/ cea roșie/ splendidă/ atotcuprinzătoare/ și m-am îndreptat/ spre stația de metrou/ greu mirositoare –/ am trecut pe lângă/ boschetarii pierduți/ cu fundițe și punguțe/ pe lângă chioșcuri de ziare/ cu cărți rare/ la preț de nimic/ pe lângă o mulțime/ de limuzine-nșirate/ pe fiecare stradă/ pe lângă Daciile noastre/ uzate uitate/ intrate-n asfalt/ cu roata jumătate/ dar cu număr regulamentar/ de circulație/ așa încât hoților de fiare/ le este teamă/ să le fărâmițescă/ și mai bine iau/ grătarul de șters/ picioarele/ mai bine năimesc/ paznicii de la Republica/ și umblă năuci/ cu fierotenii la spinare/ și cu câinii vagabonzi/ între picioare –/ ăloră de nu le-arunci/ din când în când/ câte ceva/ un os gol acolo/ se-adună-n haită/ și-ai dat de belea/ și cum bănuși/ ajung aproape vie/ și-aproape nevătămată/ cu pălăria/ doar un pic șifonată/ dar nu mă spariu eu/ de mina-n drum/ și nici nu vreau să albesc zilele/ celor mulți/ că doar nu-s cu stea-n frunte/ ori trimisul lui Dumnezeu// eu să-mi potrivesc bine pălăria/ care-mi dă așa/ un fel de levitație/ printr-o lume plină/ de dizgrație/ și cu vorba unei bătrâne din moțime/ ce-a hi/ a hi.”

După cum se vede, dacă Lidia Lazu levitează poetic peste problemele lumii, nu înseamnă că nu le observă. Așadar, cum anticipam mai sus, nu e vorba de o incapacitate de a-și asuma suferințe, ci de o anumită împăcare cu faptul că lumea e și frumoasă, și mizerabilă. Iar ea a ales să se ocupe mai ales

RILKE

Pietà (Maria Magdalena)

Ci iar îți văd picioarele, Isuse,
pe care, tinere, ți le-am văzut,
atunci când ți le-am fost spălat, nu fără
de teamă, încâlcindu-mi-se-n păr:
un alburii vânat, în spini căzut.

Le văd (nicicând întru ispită duse)
întâia oară-n noaptea cea mai dulce
a dragostei ~ ce,-alături, să ne culce
n-a vrut; și-acum ești privegheat, Isuse.

Și, uite, brațele, ți-s frânte,-acum,
dar nu, iubitele,-n strânsoarea mea.
Ți-e inima a tuturor, ~ și cum
mi-aș fi dorit să fie doar a mea!

Ești ostenit și gura-ți n-are, aspră,
de grijă alei mele, cum să-i poarte.
Vreo oră, baremi, va fi fost a noastră?
Ce straniu,-acum, ne-mpreună în moarte!

Traducere de Șerban FOARTZĂ

de partea frumoasă. Lumea e haotică, dar răspunsul la grozăvia cu care ne împresoară câteodată poate fi, de ce nu?, o viață, privind din unghiul comun, trăită ușor nebunește: „**În fiecare luni**”/ dimineața/ la ora de liniște/ a cartierului meu/ mărghiaș/ mi se pare că aud/ cremaliera stelelor/ pe verticală/ stau și eu într-o/ blândă toropeală/ și mă rog Divinității supreme// să mă lase întregă/ mereu într-o dungă/ plină de avânt/ fantasticele/ mele călătorii”. Viața poate fi o călătorie fantastică, deși uneori înfricoșătoare.

Nu aș vrea să închei înainte de a semnala admirabila poeticitate a celor mai multe dintre titluri, ele însele, luate în sine, veritabile mostre de concentrare artistică și de autenticitate, cu atât mai mult ilustrative cu cât sunt, în majoritatea cazurilor, chiar începuturi de poem, părți intrinseci ale acestora.

Cu felul său personal de a cultiva o poetică neangajată față de nici o modă, cu gravitatea sa jucăușă și problematizantă, Lidia Lazu e o „apariție pastelată” (uzez de titlul unei poezii) în tabloul poeziei noastre de azi, o poetă pe care, în pofida anumitor inegalități de stil, o citesc cu plăcere și mereu cu o undă de reflexivitate.

Radu VOINESCU

Zăroni și... Fondul Proprietatea

Caligula imperator

A făcut din cal, senator.

Petru Groza, mai sinistru,

A făcut din bou, ministru.

Am primit recent cu poșta și am citit imediat cu viu interes cartea doamnei Catrinel Popescu, intitulată ușor *narquois* sau doar *nebuleux poétique* „Înfloresc tomnițele la Meri” (!). Atât de frizat, din păcate, titlul nu reține decât „romantismul” traiului fericit al unei familii de proprietari de pământuri agricole din sudul Munteniei, înainte de instalarea ciumei roșii când, practic, această clasă de moșieri care făceau gloria celui mai pur românism a fost supusă la cele mai inimaginabile torturi fizice și morale de către comuniști, încercându-se prin toate metodele epurarea și asasinarea reprezentanților ei celor mai răsăriți, pe rudă, pe sămânță. Spun că titlul cărții, în ciuda dimensiunii lui metaforic-ambigue, nu acoperă decât o parte a semnificațiilor substanței ei propriu-zise, pentru că, în fond, dincolo de frumoasa și caldă evocare a unei lumi aproape dispărute (în milocul căreia totuși un om precum Ecaterina Popescu s-a format!), el nu ne pregătește în niciun fel să trăim alături de autoare odiseea tragică a recuperării, după evenimentele din '89, în plin regim democratic (citește criptocomunist) a proprietăților moștenite de copiii lor și alți urmași ai acestor vajnici fondatori și păstrători ai spiritului civilizației noastre de sorginte rurală. O civilizație care, în familia Nicolae Știrbulescu - Cristache Sergentu, la care face referire Doamna Popescu, a dat lumii românești un celebru lutier precum Dimitrie Știrbulescu (vezi Valeriu P. Vaida, „Dimitrie Știrbulescu”, Ed. Muzicală, 1967) sau un dramaturg și un actor cum neasemuitul Ion Omescu; fără s-o mai punem la socoteală pe Ecaterina Popescu înseși și, încă, dar nu în ultimul rând, pe Denisa Popescu, un rafinat poet și jurnalist în plină afirmare...

Nu voi stăruii și nu voi încerca să descriu și nici să comentez demesurata luptă de recuperare a proprietății funciare și a altor bunuri ale familiei dusă în instanță de Doamna Popescu cu monstrul cu mai multe capete al administrației postcomuniste din România, mă voi opri doar asupra imaginii de bogie dantescă a procesiunii „cerșetorilor de drepturi” pe faimoasa Lege funciară nr. 18/1991, văzută cu realism de Domnia Sa, ori asupra unor observații de extremă pertinentă ale acestei femei - „dascăl de modă veche” - vizavi de problemele școlii, educația și comportamentul tinerilor de astăzi.

„Restituirea proprietăților, scrie doamna Catrinel Popescu. Un sistem care a mutilat sufletele românilor, i-a amalgamat într-o masă de cerșetori supraviețuitori, cerșetori ai propriilor drepturi. Se târăsc și acum, unii în bastoane, la 85 de ani, însoțiți, să-și verifice dosarele din care li se pierd actele, li se aruncă, li se inventează noi proceduri pentru a li se întârzia formularea deciziei conform căreia li se poate retroceda «avutul» sau echivalentul în acțiuni sau bani. Dar nu li se va retroceda niciodată «pe lumea aceasta» bucuria de a trăi, sănătatea mușcată a tuturor organelor, lumina ochilor și netremurul mâinii cu care nu mai pot completa o cerere! E un tablou sfâșietor să

vezi cum se târăsc și se agită, neînțelegând nici acum de ce se continuă această batjocură. Au fost despuiați de acel omenesc ce se citea cândva pe fața fiecăruia dintre noi, azi din ce în ce mai rar, o haită de amărăți emotivi, agitați, înscriși pe diferite liste, unii veniți de la foarte mari distanțe, cărora li se respingea a «n»-a oară dosarul și rămâneau, cu bruma de bani pe care o aveau, la un hotel din București. Aceștia sunt, totuși, norocoși, pentru că alții au trecut în lumea de dincolo, luând cu ei licărul de speranță pe care și-l făcuseră în legătură cu banii pe care i-ar fi obținut de la «Fondul Proprietatea», pentru a-și alina măcar durerile fizice”. Iată, ca o concluzie aproape, și una dintre multele referințe la situația școlii și a mentalității elevilor de astăzi. „Astăzi școala, scrie C.P., s-a debarasat de multe dintre obiectivele de bază ale sale, elevii sunt partizanii barurilor și discotecilor, care le oferă intoxicația cu decibeli și fum, droguri și băutură și le deschid calea spre falsa independență, într-o societate debusolată, indecentă, în care maimuțarea, minciuna, incultura și mahalagismul țin loc de artă, iar interesul pentru educarea și protecția tinerilor nu există. Sunt dezorientați și sprijinul familiei trebuie să fie punctul forte în analiza fiecărui pas pe care îl fac”.

Întrebându-se în acest prim volum memorialistic, la un moment dat, ce-am căutat noi să devenim comuniști, într-o țară cu democrație recunoscută, doamna Catrinel Popescu invocă în glumă o vorbă a „vestitului Zăroni”, ministru al Agriculturii și Domeniilor în primul guvern Dr. Petru Groza care, „țaran de la coarnele plugului, dar om înțelept”, îmbiat cu oferta achiziționării unei mașini care parcurgea drumul de la București la Ploiești într-o oră, și-ar fi surprins partenerul cu o replică absolut deconcertantă: „Păi ce să caut eu acolo, dacă n-am nicio treabă?”. Calul de bătaie favorit al glumelor și epigramelor lui Păstorel Teodoreanu, cum se întâmplă să fie și cea din mottoul care deschide aceste rânduri, Romulus Zăroni a fost un personaj cu mult mai „pitoresc” pentru acele vremuri decât se crede îndeobște; în orice caz, chiar dacă unii au susținut că n-ar fi avut nicio pregătire școlară și ar fi fost vizitiul lui Petru Groza, astăzi se știe sigur că Romulus Zăroni fusese înscris la Liceul „Decebal” din Deva, după care terminase o școală (postliceală!) de agricultură în Germania. În lucrarea *Corneliu Coposu. Dialoguri cu Vartan Arachelian*, 1992, venerabilul senior țărănist spulberă pentru totdeauna mitul perfid al unui Zăroni semianalfabet declarând că l-a cunoscut bine și că „era un chibur de mâna întâi (...), avea o bibliotecă impresionantă pentru un țaran, am găsit la el acasă cam 7-800 de volume de

Cabinetul de stampe

cultură generală și de cărți politice”. „A făcut patru clase gimnaziale la un liceu german, vorbea și citea fluent în această limbă”. În timp ce era ministru al agriculturii și apoi al cooperăției, se spune că, asemeni altor demnitari comuniști, la ordinul expres al lui Dej, susținut de Petru Groza, Romulus Zăroni a urmat (la 50 de ani!) și a absolvit la fără frecvență Facultatea de Agronomie din București! Nu tocmai convins de aparențe, Păstorel avea propria părere în legătură cu studiile universitare ale brelanului de comuniști Gheorgiu-Dej, Teohari Georgescu, Romulus Zăroni, convingere pe care în maniera-i binecunoscută nu ezitase să o pună în circulație în mediile boeme: „*Geo, Teo și Romeo/ Stau pe brânci și scriu o carte/ - Amintiri din... facultate!*”.

Hunedorean, născut în 1906, într-o localitate de lângă Călan, Romulus Zăroni a fost unul dintre țărani cu o bună situație economică (avea o fermă înfloritoare, mașini și unelte agricole performante) care în 1933 înființează în Ardeal, la Țebea, *Frontul Plugarilor*, mai târziu, un foarte docil partener politic pe tabla de șah a comunistilor. Zăroni i-ar fi propus atunci avocatului Petru Groza, fost deja ministru în două rânduri în guvernele Averescu, hunedorean ca și el, fiu de preot ortodox, președenția partidului, păstrând pentru sine doar funcția de vicepreședinte. Așa a și început „mariajul” contra naturii dintre un „domn” cu morgă și pistol, rămas în istorie ca agresor al Regelui Mihai și actorul cel mai important al actului abdicării regelui din 30 decembrie 1947 și „chiaburul de mână întâi” surprins de ochiul apartului cu acetilenă în câteva fotografii de epocă îmbrăcat în costum popular. În dialogurile deja pomenite ale lui Vartan Arachelian cu Corneliu Coposu, ultimul relatează o aproape incredibilă poveste legată de înalta protecție de la Moscova de care se bucura Dr. Petru Groza și care în 6 martie 1945 l-a adus pe el în fruntea primului guvern comunist din România, iar pe Romulus Zăroni, prietenul lui, în funcția de Ministru al Agriculturii și Domeniilor. În vizită la Moscova - se pare înaintea Conferinței de la Ialta din februarie 1945 -, Petru Groza ar fi povestit el înuși cum s-ar fi aruncat la picioarele lui Stalin strigând: „În sfârșit, mi-am atins idealul meu de mic copil. Ziua aceasta va fi cea mai frumoasă din viața mea”. Impresionat atunci și cucerit de servilismul fără precedent al românului (Groza ar fi declarat mai târziu apropiaților că ar fi făcut doar un ostentativ gest teatral!), după ce l-a strâns la piept, Stalin l-ar fi însărcinat atunci pe Vâșinschi, adjunctul lui Molotov, să caute în proxima vizită la București să îl impună regelui ca prim ministru însărcinat cu formarea noului guvern. Sarcină pe care, încă președinte pe atunci al Frontului Plugarilor, Groza a acceptat-o fără să crâcnească în 2 martie, pentru ca, destul de repede, în 6 martie, el să predea deja suveranului, spre aprobare, lista completă a primului „guvern democrat-popular”.

Președintele Consiliului de miniștri, Petru Groza nu i-a încredințat lui Romulus Zăroni, în calitate sa de ministru al Agriculturii și Domeniilor, o misiune simplă. În condițiile războiului mondial care încă nu se încheiase, el trebuia să demareze de urgență o amplă reformă agrară reclamată pe de o parte de sovietici și cerută de urgență de forțele de stânga din țară, pe de alta. Ministrul student devine în trei săptămâni de la numire promotorul principal al punerii în aplicare a *Decretului-lege nr.187 pentru înființarea reformei agrare din 23 martie*

1945, text publicat în aceeași zi în Monitorul Oficial nr. 68 bis/1945.

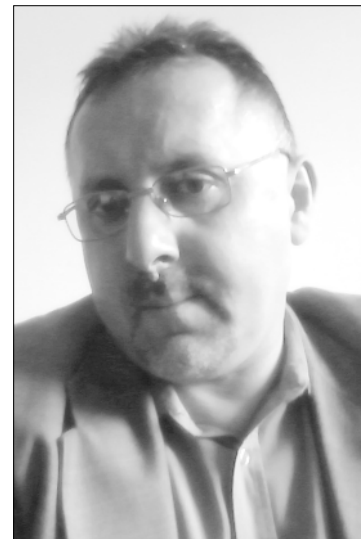
Legea prevedea exproprierea tuturor pământurilor și proprietăților agrare ale cetățenilor germani și români care colaboraseră cu Germania hitleristă, de asemeni, pământurile celor care s-au refugiat în străinătate după 23 august 1944, „terenurile și toate bunurile agricole ale absenteiștilor” (?!), prisosul terenurilor agricole (teren arabil, livezi, fânețe, bălți, iazuri) constituind proprietăți ale persoanelor fizice care depășeau suprafața de 50 ha. Totodată, erau rechiziționate de către stat toate tractoarele și celelalte mașini agricole pentru crearea centrelor județene de închiriat mașini agricole la dispoziția agricultorilor. Legea prevedea ca terenurile rezultate din expropriere să fie folosite pentru mărirea suprafețelor arabile ale gospodăriilor țărănești existente, care dețineau suprafețe mai mici de 5 ha, crearea de noi gospodării țărănești individuale, înființarea în apropierea orașelor a unor grădini de zarzavaturi pentru aprovizionarea muncitorilor, funcționarilor și meseriașilor, rezervarea unor terenuri pentru școli agricole și ferme experimentale etc.

În ciuda multelor nedreptăți și samavolnicii pe care le-a generat, cu toate bălbele, nonsensurile și atâtea draconice echivocuri create de un text rudimentar în multe privințe, legea românească pentru înființarea reformei era în această primă formă care conserva o brumă de proprietate privată infinit mai bună, au spus-o chiar proprietarii agricoli la vremea respectivă, decât așa-zisa lege funciară sovietică a exploatarea muncii țărănilor de către stat în cadrul sovhozurilor și colhozurilor (respectiv, la noi, din 1949, înființarea, în același scop, G.A.S.-urilor și G.A.C.-urilor). Ca o ironie a sorții, una dintre primele victime ale noii legi privind înființarea gospodăriilor agricole colective este chiar familia fostului ministrului al agriculturii (6 martie 1945 - 30 noiembrie 1946). Soția lui Romulus Zăroni (cu care macărul din Uniunea Națională a Cooperăției de Consum avea trei copii) refuză să se înscrie în colectivă, iar bărbatul, pentru a-și păstra înalta funcție de director general CENTROCOOP, divorțează. Se va însura rapid, spun sursele rele, cu o femeie mai tânără decât el cu 20 de ani, originară de peste Prut. Ardelean greoi, adesea sever ironizat de miticii comuniști de pe Dâmbovița, Zăroni s-a priceput ca nimeni altul să pună mâna rapid pe casa lui Pamfil Șeicaru în care s-a mutat cu noua soție. Vor avea un copil, ajuns în regimul comunist până la gradul de general.

În afara legii din 1945 pentru înființarea reformei agrare, act normativ care a bulversat și, fără exagerare, prin consecințe, încă mai bulversează regimul proprietăților agricole în România și astăzi, isprăvile ministrului Zăroni țin mai mult de un anecdotic minor. Totuși, în vremurile cât a fost la putere, el a reușit să ridice în Nadastia de Sus (satul natal) un cămin cultural grație căruia cetățenii îi păstrează și cinstesc memoria periodic și astăzi. Se zice că îi plăcea să locuiască în el, atunci când venea special (cu avionul) să-și vadă locurile natale. De unde și gluma pusă în circulație tot de Păstorel după care singura legătură a lui Zăroni cu lumea culturală era că locuia din când în când la Căminul Cultural.

Ștefan Ion GHILIMESCU

Filosofi creștini și filosofie de influență creștină

În mentalul colectiv filosofia este situată în mod automat în contradicție cu religia. Fiecare din ele profesând moduri de gândire considerate incompatibile, respectiv gândirea de tip raționalist și gândirea împletită cu credința.

În decursul istoriei, în anumite perioade, fiecare din cele două și-au disputat controlul asupra minții umane. De altfel, în tratatele de istorie a filosofiei occidentale, se consideră că apariția filosofiei începe o dată cu desprinderea de gândirea de tip religios și de reprezentările mitice. Filosofia fiind considerată gândire de dragul gândirii și înțelegerii (gândire teoretică), eliberată de constrângerile și reprezentările religioase ale epocii.

Ultimul moment istoric important în care filosofia și religia s-au exclus radical una pe cealaltă a fost determinat de ideologia comunistă bazată pe filosofia materialistă și ateistă a lui Karl Marx. De altfel, în țările comuniste, filosofia fusese redusă la ideologia marxistă, anulându-se astfel mai bine de două milenii de gândire filosofică foarte diversă atât din punct de vedere tematic cât și stilistic.

Conform acestei educații dogmatice, cine studiază filosofia trebuie să respingă religia, iar cei care au preocupări religioase trebuie să fugă ca dracul de tămâie de filosofie. Ceea ce se poate spune este că și într-un caz și în altul avem de-a face cu două forme de bigotism și, ca orice formă de bigotism, sunt căi care nu eliberează, ci aservesc mințile și conștiințele.

Filosofie creștină sau filosofi creștini?

Este greu de spus ce ar însemna filosofie creștină? Așteptările unora îi conduc spre asimilarea „filosofiei creștine” cu un fel de instrument de luptă, un fel de rețetă ideologică oferită combatanților în lupta lor cu alți combatanți, din alte religii sau ideologii. În realitate, filosofia creștină nu este unitară, ci diversă, de la Apostolul Pavel până azi. Ce este filosofia creștină însă? În accepțiunea mea, filosofia creștină reprezintă *gândirea creștină în dialog cu gândirea timpului și a culturii* în care trăiesc cei care împărtășesc aceste idei. Din acest punct de vedere, gândirea filosofică creștină, fiind dialogală, este integrativă, nu exclusivă.

Din acest motiv, nu există o filosofie creștină atemporală, ci una care trebuie să se branșeze mereu la context, la temele și la reprezentările acestuia.

Ca atare, filosofii creștini propriu-ziși sunt *cei care tematizează creștinismul* în contextul de idei și de dezbateri al epocii lor, nu aceia preocupați de sisteme de idei dogmatice atemporale.

Care este diferența între un teolog și un filosof creștin?

Atât un teolog cât și un filosof creștin gândesc în cadrele rațiunii și ale credinței. Ceea ce-l diferențiază pe un teolog de un filosof este relativa specializare în cadrul limitelor științei teologice și a disciplinei eclesiale. Cu alte cuvinte, ideile și realizările sale intelectuale îmbracă un caracter doctrinar, în timp ce filosoful creștin are o mai mare libertate de abordare și exprimare a temelor și ideilor sale. Dar cum personalitățile umane nu pot fi îngrămădite în tipare rigide, destui teologi de forță au influențat și și-au expus ideile în cadrul epocii lor cu destulă relevanță filosofică. Este de ajuns să-i amintim, dintre mai mulți, pe Apostolul Pavel sau pe Martin Luther.

Gânditori creștini de ordinul întâi și filosofie de influență creștină

Cred că filosofi creștini de ordinul întâi (o formulă convențională) pot fi considerați cei care și-au asumat și asimilat ideile expuse ca izvorând din tradiția și adevărurile creștinismului.

Gânditorii creștini de contact cu lumea și cultura în care au trăit au fost orânduși pe linie doctrinară în mai multe categorii, cel puțin până în Evul Mediu, *apostoli, apologeți, părinți și doctori* ai Bisericii. Începând de la Reformă ei au fost numiți reformatori, umaniști creștini, teologi, filosofi sau pur și simplu gânditori creștini.

Într-o enumerare relativă a gânditorilor/filosofilor creștini de ordinul întâi ale căror idei merită cunoscute, i-aș menționa (cronologic și pe scurt) pe Apostolul Pavel, Sfântul Augustin, Toma din Aquino, Martin Luther, Erasmus de Rotterdam, Jean Calvin, Jan Amos Comenius, Blaise Pascal, Jonathan Edward, Søren Kierkegaard, Nicolai Berdiaev, Simone Weil, Edith Stein, Gabriel Marcel, Mircea Vulcănescu, Vasile Băncilă, Jacques Elull, Ioan Paul al II-lea.

În ceea ce privește filosofia de influență creștină, ea reprezintă amprenta unor teme și idei creștine abordate tacit, dezvoltate sau contestate în opera unor importanți filosofi, de la cei din Evul Mediu, la John Locke, Thomas Hobbes, Jean Jacques Rousseau, Immanuel Kant, G. W. F. Hegel, Friedrich Nietzsche chiar, Max Scheler, Martin Heidegger, Nae Ionescu, Emil Cioran.

Cătălin GRIGORE

Mioara Bahna – Decalogul bunului-simț

Un critic *care se respectă* este **Mioara Bahna**. Faptul că pune sub semnul aventurii lecturi esențiale - pentru cronicarul dedicat - de poezie română contemporană cu scopul declarat de a completa o imagine fie ea și parțială a amplitudinii fenomenului poetic este un mod manierat de a relativiza ierarhiile și de a reliefa multitudinea perspectivelor. Altfel spus, itinerariile lirice sunt parcurse fără un ghid teoretic susceptibil de preconcepție evaluativă care ar semnala închiderea în arbitraritatea demersului de vocații rigid clasificatoare. Observația, voluptatea empatică de a străbate „pe jos” spații lirice diverse, fac din excursia eseistică o aventură intelectuală motivantă prin chiar natura sa provocator eterogenă.

Contextualizarea se produce rapid, prin fixarea succintă a complicatului relevu poetic actual într-o planșă totalizatoare ce subliniază la scară limitele de coexistență și disjunctie ale elementelor de configurare și construcție topografică (...) „*a poeziei românești actuale, în care coexistă ecouri neoromantice, neoclasice, simboliste, parnasiene, neoexpresioniste, suprarealiste, dar se reliefează, cu precădere, amploarea fenomenului postmodernist, elogiata și contestată în egală măsură.*” (1)

Constatarea este justă. Nu ne aflăm numai în fața unui fenomen literar care își consumă „pe viu” premisele și filiațiunile identitare ci și în fața unei nevoi de stabilizare, neprodusă încă. Turbulențele sunt indicii de dinamism conceptual și această instabilitate este departe de a fi liniștitor echicurentă. Mobilitatea euforizantă a partizanatelor și opțiunilor estetice modifică permanent liniile de etalonare axiologică obiectivând abundența producțiilor poetice – ceea ce este bine – și mai puțin aderența la paradigmă și semnificațiile de adâncime ceea ce, cațavencist sau nu, trebuie să o recunoaștem, este mai puțin bine.

În fața acestor dileme micul mare – și universalul – demon critic are o șansă importantă. Acea de a-și recunoaște limitele și de a miza **onest** pe metoda analitică:

„*Fără a adera la nihilismul lui E. Ionescu, din volumul Nu, de pildă, mi-am dorit întotdeauna să nu cad în păcatul criticii literare, identificat de unii contemporani ai săi, dar reprezentând o trăsătură constantă a domeniului, de a fi „impresionistă din insuficiență și lipsită prin definiție de cât de îndepărtată acuitate sau discernământ critic”, ceea ce „face imposibilă o selectare” a valorilor, „deși acesta este singurul rol al criticii.” De aceea încerc să mă raportez cât pot de obiectiv la textele pe care le am în vedere, fără a avea, nici pe departe, pretenția că rândurile pe care le scriu sunt cu totul scutite/lipsite de păcatul mai sus-menționat, căutând ceea ce își propunea Eugen Ionescu, „să reabilitez o metodă: analiza literară sau, în ce mă privește, să fac măcar observații pertinente”.* (s.n.). (2)

Aspirația nu este exotică (înțelegeți insolită, singulară). Analiza ca metodă presupune vocația observației atente, simțul detaliului, stăpânirea materiei *filologice* a obiectului cu

pozitivarea ei în enunț stilistic, obstretica articulațiilor și puterea ei de fascinație ca instrument vine probabil din chiar aceste subsecvențe neutre, controlabile.

Un critic „impresionist” este tradițional perceput ca subiectiv, în timp ce un „analist” pare să fie mai aproape de norme și de critica „normativă”. Mai mult, bagajul său de excursie estetică pare și trebuie să nu se rezume la o simplă trusă de voiaj. „Expertiza” textelor literare presupune cunoașterea proprietății termenilor pe un larg domeniu de lexicografie specializată, pertinenta analitică la care se referă Mioara Bahna.

Aventura lecturii – Poezie română contemporană (Editura PIM, Iași, 2013) cuprinde treizeci și șapte de prezentări de poezie, înțelegând treizeci și șapte de volume de versuri scrise de poeți extrem de diferiți ca limbaj liric, formă și trăsături stilistice, dar aflați într-o zonă comparabilă de notorietate publică și literară. Volumele prezentate sunt apariții editoriale ale intervalului calendaristic 2006-2012. Întinderea arcului cronologic poate da, aparent, sentimentul de suficiență a distanței. Un volum apărut în 2006 d.e. suntem tentați să credem că și-a epuizat oarecum dimensiunea publicistică spectaculară, a avut răgazul să se așeze temeinic sau nu în proximități comparative avantajoase. „Noutatea” face loc aprecierilor semnificative de istorie literară recentă. Consumarea evenimentului editorial și a primelor reacții la acesta îl instalează ineluctabil într-un sistematic proces de eroziune creativă. Din acest punct de vedere nu același lucru îl putem afirma despre un volum de versuri apărut la sfârșitul anului 2012. Evenimentul editorial din 2006 este intrat în zona de gravimetrie axiologică și începe să fie evaluat și din perspective structurale semnificative, șansele de longevitate (valabilitate) putând fi acroșate și approximate în diacronia contextului. Cel din 2012 rămâne încă în zona fierbinte, trena mediatică oferind – dacă este cazul – vizibilitatea imediată, adaosul cotidian multiaxial, diversitatea sa imponderabilă.

Aici a intuit Mioara Bahna riscul dar și satisfacția aventurii sale literare. Biografiile poezilor recenzați spun și nu spun, prin similitudine, cât de importante sunt în ordine biografică pentru ei operele publicate. Confesiunea publică nu este nici ea un exercițiu de exactitate. Este prematură și absurdă atât pentru autori, cât și pentru exegeți, instalarea unor ierarhii ferme. Dar aceasta nu înseamnă că nu avem domeniul cu

dominantele și constantele sale. Iar cronică literară, pe spații mici, amână dar nu anulează posibilitatea marilor sinteze, are constructiv excerptul și previziunile sale, își circumscrie opera poetică pozitiv, controlând-o terminologic, la nevoie exhaustiv analitic.

Mioara Bahna își acomodează permanent discursul cu aceste nevoi, dovedind înțelegerea intimității conceptelor. Dacă **Daniel Corbu** este citit în grilă postmodernistă, atunci „elementele de estetică postmodernistă” sunt determinate cu proprietatea hașurilor ca „(ironie, autoironie, ludic, cotidianul ca sursa de inspirație, fragmentarism, transtextualitate sub diferitele ei forme definite de G. Genette, oralitate la nivelul expresiei etc.), fără a dezavua, de exemplu, temele consacrate ale literaturii.” (3).

Aceluiași funcționalism parțial emblematic derivat din observație este subordonată și lecturarea poeziei lui **Florin Dochia** care „construiește un univers bizar (...) pe care-l populează cu o lume banală și, totuși, complicată, apelând, în manieră postmodernistă, pe larg, la transtextualitate, sub diferitele ei forme/clase definite de G. Genette, intertextualitate, paratextualitate, metatextualitate, hipertextualitate... În felul acesta, de-a lungul textelor care compun cartea, apar, în număr incalculabil, aluzii sau referiri directe la scrieri celebre ale literaturii universale și ale celei române sau nume de artiști, din toate domeniile, dar, în special, din cel al artei literare, atestând **afinitățile naturale** „afinitățile electivă” ale scriitorului.” (4).

Remus Valeriu Giorgioni și **Niu Herișanu** sunt și ei încadrabili în același fenomen de largă respirație, poezia primului poet fiind „o poezie inițiativă, scrisă în vers liber, pusă sub semnul postmodernismului (prin intertextualitate, fragmentarism, amestecul de gravitate și ironie etc.) încă din titlul, unde absența inițialei majuscule oferă un incalculabil șir de conotații, cu toate că, de obicei, se consideră că poezia de inspirație religioasă e, cu precădere, apanajul literaturii tradiționaliste” (5) în timp ce poezia celui de-al doilea „chiar dacă artistul se revendică sau nu de acolo” este asimilabilă postmodernismului „fiindcă aduce (...) o mulțime de argumente care o pot situa în acest areal destul de larg nu numai în literatura noastră. În vers liber, evitând adesea orice punctuație, uneori cu elemente de metapoem (...)”. (6).

Este totuși interesant că *Aventura lecturii* (...) se poziționează ca atitudine de ansamblu și cu o consecvență punctuală evidentă printre puținele lucrări care nu mai recunosc „**primatul**” (o să vă rog să luați toate sensurile) **postmodernist** în literatura română contemporană. Fie și îndestulător de larg, după furia desantistă și după naturalizarea generoasă a constructelor, postmodernismul și-a pierdut elanul teoretic acaparator. Dacă până după anii 1995 – 1998 erai postmodernist sau nu erai nimic, riscând marginalizarea și chiar excluderea progresivă în/din sistemul de alianțe estetico-literare, împreună cu Mioara Bahna trebuie să constatăm că forța de influențare și aglutinare a mult prea fluidei paradigme se diminuează constant. De altfel voci importante (Alexandru Mușina, d.e.) pun sub semnul masivelor reticente faptul că apariția fenomenului postmodernist ar fi putut fi compatibilă cu stadiile de regresivă agregare ale societății românești în deceniul 8 și mult după, **din secolul trecut**.

Este o poziție nuanțată a criticului, pe care am putea-o considera *moderat*, în caligrafie sintagmatică, personal, aș numi acest lucru abandonarea **postmodernismului tare** pentru **postmodernismul crepuscular**.

Moderația nu produce segregări inutile, dar asta nu îl împiedică pe lector să contureze, digresiv, chiar și după acțiunile teoretice limitative, **permisivitatea inițială** a conceptului de postmodernitate, a canonului poetic, a configurării limbajului liric prin „coborârea” neprofesionistă a conținutului tematic, prozaicizare excesivă, redundanță prozodică.

Retoric, curățenie în templu nu se poate face decât maioreșcian, reușitele postmoderniste câte sunt demonstrând nevoia de „construcție impecabilă, în planul conținutului (...) adecvarea **condițiunii materiale** la cea **ideală**.” (7). (subl. autoarei, analiza **Daniel Corbu**). Altminteri, deși „în spațiul cultural românesc actual postmodernismul este o provocare, impactul său neputând fi eludat, în special când e vorba de poezie, nici de creatori, nici de public” sunt scriitorii care „se proclamă, cu entuziasm, reprezentanți ai lui, supraestimându-l” în timp ce „alții, ostentativ, își declară absența oricărei legături cu acesta, hulindu-l, demonizându-l chiar.” (8).

Patologia zgomotosului tablou este comprimată cu amuzament polemic pentru că „mai sunt două categorii de autori: una (cea mai largă, firește) formată din mânuitori de condei (și-i numesc, prin sintagma aceasta uzitată și uzată, eufemistic!) sau mai nou, de tastatură, pentru care încadrarea/înghesuirea oriunde, fie și în numita controversată direcție literară, e mană cerească, o șansă poate de a intra și de a rămâne pe undeva prin literatură, mai ales când n-au prea multe/nimic în comun cu arta, iar alta, cuprinzând poezi valoroși (nu la fel de numeroși, desigur!), care scriu neținând seama de tendințe, orientări etc. (...) postmodernismul îi poate îngloba însă, parțial, chiar și pe cei care își exprimă programatic detașarea față de el, această obstinație putând fi citită, **paradoxal, și invers, ca formă de afirmare a apartenenței**.” (s.n.) (9).

Sunt printre cele mai determinate rânduri scrise de Mioara Bahna. Temperatura uniformă a analizei crește încet-încet, explodând într-un canicular **ex-abrupto**: „Ca și în cazul altor curente literare (al simbolismului, de pildă), *mutatis mutandis*, postmodernismul românesc se manifestă în două moduri: pe de o parte, e vorba de cei pentru care talentul e revărsat în formele acestei orientări (adică nevoia de scris vine dinăuntru și alege aceste tipare pentru a se exprima), și, pe de altă parte, sunt cei pentru care poezia începe din afară (și se oprește afară!), mai exact își propun și aleg modalități de expresie postmoderniste pe care le umplu. Cu ce? **Nu mai contează decât în măsura în care, adesea, tot ce e repulsiv, tot ce oripilează se îngămădește în scrisul lor, ca la gropile de gunoi neecologizate ale marilor orașe.** (s.n.) (10).

Sunt probleme de atitudine pe care le ridică actul critic. Higienizarea domeniului presupune și curaj. Exercițiul rafinat al nasului obișnuit să cocheteze cu armoniile volatile ale flacoanelor odorifere presupune și simțul răbdurii discernabil al localizării pubelelor.

Deși aflată încă la început de drum, Mioara Bahna pare să nu ducă lipsă de acest exercițiu. Cariera eseist critică are alți

parametri. Îmi displace distincția pe care o fac - îi recunosc absurditatea însă nu am ce face - dar am citit pagini scrise de „critici-bărbați” mult mai „moi”, fără aderență la subiect și cadrul general al acestuia. Textele lor, cu colerete mânjite de sosurile unor teorii abstruse, nu aveau sinceritatea tranșantă a rândurilor de mai sus.

Materia cărții Mioarei Bahna pe care sunt construite sistematic extensii intelectuale similare sunt evident cronicile. **Decalogul**, categoric în iterațiile sale aproape axiomatiche, se regăsește în mai toate subsidiariile pregătitoare ale vectorilor de atac, despicare analitică și constatare a valorii și particularităților poezilor analizați. În aceste zone bunul simț al criticului devine reactiv și părtinitor însă tot orientat de acul busolei intime către forma și veridicitatea valorii estetice. Frecvența la trimerile stilistice nu minimalizează importanța instrumentelor psihologice, filosofice, de analiză cu vocația complementarității interdisciplinare.

Din punctul meu de vedere – sper ca privirea să nu fie obliterated și redusă la acest punct – **sunt poeți ai primului cerc de proeminență** cărora le sunt dedicate mici studii urmărite de obsesia completitudinii – **Paul Aretzu, Daniel Corbu, Virgil Diaconu, Florin Dochia, Gheorghe Grigurcu, Nicolae Prelipceanu, Cassian Maria Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu, George Vulturescu, Leo Butnaru** ale căror nume sunt vehiculate și prezente în revistele literare atât pentru opera poetică publicată dar și pentru personalitățile lor aplicate pe ideea unei sincronicități fie ea și dilematice cu manifestările în paradigmă sau canon ale **postmodernismului târziu**, urmași de **poeții celui de-al doilea cerc** – **Eugen Evu, Ion Cocora, Ovidiu Genaru, Radu Cârnelci, Horia Zilieru** care sunt redescoperiți datorită retroacției privirii critice, interesată de recuperarea și menținerea lor în zone de maximă vizibilitate.

Și în sfârșit **al treilea cerc** – **Simona-Grazia Dima, Viorel Dinescu, Emilian Marcu, Calistrat Costin, Ștefan Doru Dăncuș, Remus Valeriu Giorgioni, Niu Herișanu, Ion Laz, Ticu Leontescu, Victoria Milescu, Adrian Munteanu, Ion Murgeanu, Ștefania Oproescu, Iuliana Paloda-Popescu, Petruț Pârvescu, Petrache Plopeanu, Florentin Popescu, Valentin Predescu, Victor Sterom, Valentin Tapalaru.**

Circumscrierile sunt mult atenuate de orizontalitatea discursului critic și economia cărții, regia succesiunii, în absența reperelor cronologice pentru cititor, furnizând mult mai probabil textura omogenă cu maximizarea ideii de echidistanță. (Chiar dacă s-ar afirma că aceasta a fost ordinea conceperii și publicării cronicilor nu ar mai avea acum nicio importanță, spațiul cărții închizându-se într-un anume fel).

Perspectiva lecturii circulare este mai apropiată de nucleele asertive și argumentele demonstrațiilor analitice operate de critic, fascinat de **realitatea dihotomică** a personalităților și lumilor expuse, reflex și consecvență metodică descoperite cu previzibilă plăcere. Acest invariant și o dezarmantă sinceritate fac din *Aventura lecturii (...)* o apariție editorială situată deasupra mediei manufacturiere și din **Mioara Bahna** un eseist serios și – cine știe? – un așteptat observator al fenomenului literar românesc contemporan.

Marian BARBU

Sisif pe casa scărilor

urcam pe casa scărilor,
și parcă nu se mai sfârșea,
vopsea insalubră, de ulei,
striată pe betonul mizerabil, rece,
spoiala varului, anume nedesăvârșită,
o cenușie umbră nedesăvârșită însoțea.

urcam pe casa scărilor,
cu becuri sterpe, imbecile, muribunde,
halucinând din două în două etaje
tăcutul martor era balustrada de plastic infinită
(scurt circuite izbucneau în negre, umezi filamente)
la îndrăznețele-mi viraje

era o lumină-absență, chioară,
becuri de patruzeci
frumoasă cum știam
te așteptau pe casa scărilor (și n-ai trecut)
să treci

urcam pe casa scărilor
var pe manșete, pe genunchii altruști, înțelepți, spre casă,
și rezemat contemplativ lângă tabloul de contoare
părea că urc (urcam?) și poate chiar urcam
o scară nesfârșită, tot mai naltă, mai frumoasă!

Răsăritul

scriam? acest poem ascuns
sub fața de masă a cantinei, în carouri,
sub fustele negre, populare,
zăream subțiorii în splendoarea lor
acele sbârcituri de piele, acel păr,
mătășos, prelung, spălat dumineca
suav mirositor.

pantofii groși de piele,
perechile febrile, încinse, rotative,
tropăiau pe tavan
îți căutam pupila centrifugă-n
maioneza boeuf
și-n pandișpan.

lumina dimineții se ițea-ntre scânduri paralele
vechi, lungi, de roasă chereștea
un abur mic în urma trenului de turtă dulce
și-a mopului cu plete lungi de catifea.

cu mâna stângă-mbrățișam piciorul șchiop de masă
subțioara de rumeguș umedă, suav mirositoare
și încercam s-ating cu mâna dreaptă răsăritul
și să mă sprijin de lumină
către soare!

Valeriu Marius CIUNGAN

Visele doamnei Pachet 1 despre împachetarea/ despachetarea unei vieți

stau
îmbrăcată și știi
în buzunare am pus bucăți mici mici
și lungi foarte lungi de sfoară
am împachetat fâșii de vis
le-am pus la uscat
cum ai spus
în zori le-am culcat sub copacii aceia bătrâni
din dreptul cetății
da am împachetat
cu timpul pe umăr
cu pielea scoasă din joc
fără să las urme de viață
totul în casă e stins
gazele lumina și cerul le-am stins
restul
fiecare chitanță
am pus-o în cutia poștală
cheia
am agățat-o
știi
în castan
de-l taie
o cheie nu pleacă
ciorile nu mănâncă chei
ciorile mănâncă cercei
spunea mama

Visele doamnei Pachet 2 Crăciunul pe scaunul liniștii

Crăciunul se lasă peste lume
abur de prune în culori de crăciunică
uite pe marginea „liedului”
eu așezată pe scaunul ales de la început
nu mă sperii – am vreme de stat cu fața
spre lumina verde
plină de smântâna din cer
mă țin de degete
mă aplec spre fustele lungi ale gândurilor
nu-mi arde de stat pe pătratul de scaun
tivul adu-mecă visul
Crăciunul cel mare pe jos prin Calea Lactee
acoperă lumea cu ploaia aceea de străpuns jaluzele
nici rugina nu le-a putut desprinde
stau pe scaunul liniștii așteptând mâna
păturile calde ale ploilor de vară cu miros de castan

Visele doamnei Pachet 3 Edith Piaf la pachet

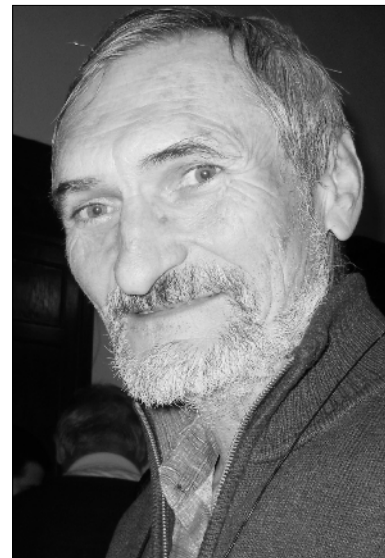
trebuie să-ți spun
în dimineața fără isme
în abur de frunze de India
cozonac încolăcit întrandafir
Edith Piaf
Edith Piaf trece pe la mine spre seară
deschide ușa altei respirații
te-am ascultat
am pus ceasul la colțul casei
să treacă alaiul de duminică peste el
pe seară porumbeii de oraș dau din cap
cuminți secunde se zbat sub ciocurile
înfundate în grabă
auzi rugăciunile post-isme
nu mai încep cum știi
și nu sfârșesc în amin
frica încolăcită printre costițe în congelator
nu încurcă bunătățile din frigider
crede-mă firul potecilor fără isme
se strecoară printre noi
fără urmă de aer
fără urmă de sânge
doar negre sub plapuma înnodată a istoriei

Visele doamnei Pachet 4 rândunele la pachet

seara celor trei ciocuri de rândunică
triunghi un triunghi un triunghi
peste marginea cuibului
căldura boare de aripi
noaptea cu gust de nuci și sare de mare
se ridică cu fumul
dinspre focul aprins de săraci
peste lemne cineva aruncă scaune șchioape
hai pune-ți și plapuma Vetei
plecată în țara cu soare
unul fluieră rece în palme
rândunelele se scutură între ele
ochiul poetului om
s-a închis în cărbunii dintre pietre

Anni Lorei MAINKA

Liliana Rus – Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte

Poeta Liliana Rus, din Pitești, a obținut premiul de debut al USR – Filiala Pitești pentru volumul de versuri *Scrisoare domnului Șirato* (Ed. Carminis, Pitești, 2006). De atunci a mai publicat două volume de versuri: *Melancolii de duminică* (Ed. Carminis, Pitești, 2008) și *Pasărea în lesă* (Ed. Brumar, Timișoara, 2013) – pe care-l comentăm în continuare.

Aș compara trăirile lirice din acest volum cu cele ale feciorului de împărat din basmul *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*. După ce a stat o vreme indefinită în *Valea plângerii*, feciorul a fost cuprins de un dor imens după părinții săi care muriseră între timp. Acest sentiment îl regăsim și în poeziile Lilianeii Rus, care își amintește cu dragoste și nostalgie de părinții ei. Tema se împletește desigur cu trăirile mirifice ale copilăriei, compensatoare în fața cotidianului anost, cu valorile răsturnate. Sfârșitul basmului e trist, dar el va trăi mereu prin frumusețea aspirației și epica impecabilă. Pentru Liliana Rus, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* o reprezintă tocmai lirica ei care immortalizează sentimentele trăite în *Valea plângerii*.

Biografismul tratat liric constituie subiectul cărții. Copilăria este privită cu luciditatea rece a maturului care nu se mai entuziasmează pentru nicio cauză: „Aveam talent la desen, citeam frumos,/ cântam subțire, râvneam la zăpadă/ cum astăzi pofteș la halvița cu nucă,/ mă lipeam de vișini să caut cleiuri chihlimbarii,/ (...)/ trăiam înlăuntrul și-n marginea lumii vesele, melancolice,/.../ și bucuria mi se zbătea sub piele/ ca un fluture moale.” (*Prea netedă, prea subțire*). Seninătatea rece ține și de destinul care a afectat-o nemilos: „Eu m-am născut după ce îngerul/ m-a scăpat de pe umeri/ și am zburat peste nopți cu zăpadă,/ ghemuită în neputința lui cuviincioasă.” (*Pentru fiecare tren, lacrimi noi*). Acum se intră în *Valea plângerii*: „A început să-mi placă să plâng,/ (...)/ Plânsul nu mă schimbă, e doar o curbă ușoară/ într-o zi în care uit să mai fiu pasăre./ (...) e plânsul dinaintea nașterii mele/ prăvălindu-mi-se neîntrerupt în zâmbet.” (*Când uit să mai fiu pasăre*). Încă din copilărie, poeta se simte captiva unei colivii de care nu se va debarasa niciodată: „O fetiță nouă ce-și poartă singură colivia.” (*Precum veșmântul Fecioarei*). Simbolul acesta al captivității se asociază cu al păsării, adică al poetului al cărui cântec nu poate fi, în aceste condiții, decât trist. Lesa, colivia și iarna (frigul ontologic) sunt simbolurile din *Valea plângerii*. Încet, încet, aceasta se umple cu tristețile vieții cotidiene, în care este nevoită să încerce măștile nepotrivate ale alterității/instrăinării: „cobor obloanele peste orașul murdar,/ tatuat cu nemulțumirile noastre.” (*Duhul vindecător*) și, când nostalgiile deversează, izbucnește dorul pentru părinții dragi, plecați în altă viață. Poeta le dedică suave poezii. Două colivii îi aduc acum alinare, brațele mamei: „Dulce captivitate: mama cu brațele încărcate/ de ciripitul meu” (*Coaja de ou*) și poala rochiei acesteia: „o poală mătăsoasă și caldă înfașurată în jurul meu.” Amintirea tatălui

este însoțită de credința că el o poate apăra de orice. Fetița se simte acum într-o altă colivie fericită, cuiabarul sufletului părintesc: „într-un cuiabar înflorit de nădejdea/ că părintele poate îndrepta orice,/ chiar și cea mai mare greșală a lumii.” (*Și eu iubeam toate acestea...*). Amintirea prietenei din copilărie, Mona, a Anei, care spăla copiii cu apă de ploaie (pe atunci nepoluată) și iarbă-mare, a tatălui și a doamnei care-i împletea rochițe de mohair – plecați în împărățiile cerești, îngreunează sufletul cu tristeți. Concretul apăsător blochează zborul liric: „Lumea se învârte lângă mine.../ Pasărea mea umblă în lesă.” (*Pasărea în lesă*). Întoarcerea la cotidian e tristă, ca și în basm, timpul a trecut lăsând în urmă un suflet pustiit: „Străluceam ca o cochilie abia scoasă/ din întunericul nisipului,/ (...)/ Rânile mele – niște lămâi învelite/ în hârtii de mătase./ Conturul tremurător al unui sfârșit de lume,/ (...)/ Viața nu exista,/ numai acel sfârșit de lume ce atingea, miraculos,/ muchia subțire a bucuriei mele/ tot mai răvășitoare.” (*Rânile mele*). Chiar și dragostea provoacă dezamăgire.

Ar vrea să-i scrie mamei o scrisoare: „I-aș spune mamei, într-o scrisoare,/ cum aștept porumbița cea albă -/ semnul mâinilor ei miloase,/ care-or fi, poate, aripi, în albăstrimea de-acolo,/ unde duminicile și sărbătorile zilelor ei de naștere/ or fi mai lungi ca cele de-acasă./ Și odihna adâncă, și cina mai caldă...” (*Porumbița cea albă*).

Timpul a zburat, dar urmele sale au rămas în poezia Lilianeii Rus, în versuri de largă respirație, care rostogolesc sentimentele și amintirile de-a lungul anilor. Poezia autoarei este un ceremonial trist, înghețat și diafan. Poeta oficiază înveșmântată în alb, ori se metamorfozează într-o lebedă albă sau un cocostârc alb ce au poposit pe lacul înghețat al vieții. Înglobând sentimentele și amintirile, lirica Lilianeii Rus, aidoma basmului *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, va învinge timpul nemilos, ca și această fotografie: „Noi rămânem aici, mamă, mână în mână,/ ca într-o fotografie cu rochie de nuntă -” (*Joacă-te, mamă!*)

Poeta afirmă dezamăgita: „Mi-e dor de cine eram./ (...)/ nu știu dacă mă veți cunoaște vreodată.../ (...) O femeie ca un cățel subțire,/ atât de plină de propria ei tristețe./ (...)/ *Flowers, candles, singers...*/ Jumătate mireasă, jumătate zăpadă.” (*Flowers, candles, singers...*)

Prin această carte, cititorii o vor cunoaște cu siguranță.

Lucian GRUIA

Față în față cu tăcerea

Despre Florian Stanciu am mai scris. De data aceasta, iată, s-a produs o premieră: poemele sale sunt traduse în franceză. Adică autorul a simțit că e momentul să... iasă în lume, că eul său poate fi răsădit oriunde. Lirismul său elegiac se supune unei lucidități aspre, dominante. În poezia sa pulsează universul cu mișcări în volute misterioase. Poemele te prind de braț și te întrebă cine ești, îți băntuie visele, în penumbre cu fragede sclipiri și cu levitații aproximative. Am în față antologia bilingvă *Poeme/Poèmes*, editura Tiparg, 2013. Textele sunt alese din volumele apărute între 1993-2011. Versiunea franceză îi aparține scriitorului Iulian Dămăcuș, traducător rafinat, care nu se află la prima „aventură” de acest fel. Pentru această traducere, Dămăcuș s-a familiarizat metodic cu stilul lui Florian Stanciu, cu temele, universul poetic, cu vibrațiile stilistice. Uneori se produc revelații, întrucât Dămăcuș surmontează intraductibilul, îl supune, îl îmblânzește. Nu e ușor să „lupți” cu „umbre droaie/nori puhoai/năboiau/ zvâr/îmbălat” etc. În poezia lui Stanciu tăcerea apare în preajmă „precum pietrele”, iar la „spălarea cuvintelor” poetul stă într-un cerc magic, înconjurat de lucrurile pe care le numește. Un poet tradus de un poet. Nu se putea face o alegere mai fericită. Adesea, spiritele celor doi se intersectează la lumina fulgerelor poeziei adevărate. **(Alexandru JURCAN)**

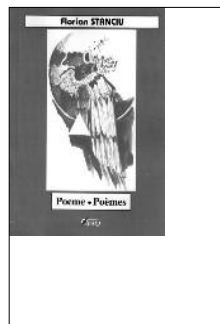
Oameni care sunt, prieteni care nu mai sunt...

■ Pictorul **Gheorghe Pantelie** și actorii **Ion Foça** și **Marin Radu Ene** au fost comemorați luna abia trecută la Centrul Cultural... Oameni de artă care au însemnat ceva nu doar pentru acest loc. Au participat pictori, prieteni, scriitori, membri ai familiilor celor dispăruți. Au vorbit prozatorul Marin Ioniță, inițiatorul evenimentului, Ion Pantilie, Mihai Ghițescu, Vasile Ghițescu, Ion Lică Vulpești, Daniel Ene și subsemnatul. Printre rememorări ale celor dispăruți și lacrimi bine ascunse, pianul lui Alexandru Brichiuș vine ca o mângâiere. Oameni care sunt, prieteni care nu mai sunt... Din care a rămas însă lucrarea minții și a harului lor. **(V.D.)**

■ Băcăuan prin naștere (n. 24.IX.1948), **Mircea Dinutz** a devenit focșănean prin adopție. Aici a fost profesor titular la Liceul “Al. I. Cuza” (1990-1997), aici și-a scris cărțile: *Marin Preda, patosul interogației* (1997), *Popasuri critice* (2001), *Tablete de duminică*, prefață de Constantin Călin (2008), *Scriitori vrânceni de ieri și de azi* (2011), *D-ale democrației* (2012), carte dedicată „mentorului meu spiritual, bunului și înțeleptului meu prieten, Constantin Călin”, *Anamneze necesare* (2012).

Pentru ceea ce a publicat, pentru întregul său demers critic a fost laudat de George Bălăiță, Liviu Ioan Stoiciu, Ioan Adam, Th. Codreanu, Nicolae Gheran, Magda Ursache ș.a. A apreciat că o vocație a sa este și aceea de a se bate pentru apariția unor reviste. Își făcuse mâna, ca să spunem așa, în acest domeniu, la revista băcăuană *Gaudeamus*, din al cărei colegiu de redacție a făcut parte (1969-1970) și la *Oglinda literară*, al cărei redactor-șef a fost (octombrie 2002 - martie 2003). A avut însă șansa - scrie într-un interviu - „de a conduce, de la numărul 6/2007, împreună cu doamna Nina Deșliu, destinul unei prestigioase reviste *Pro Saeculum*”. Adăuga, în același loc, „Îmi place să cred că nu am dezamăgit pe nimeni, nici măcar pe mine”. Nu se înșela, a făcut, ajutat de colegiul redacțional, o revistă de reală ținută literară, cu colaboratori de marcă, o publicație care nu avea în alcătuirea ei nimic îngust, provincial. A făcut din *Pro Saeculum* rațiunea sa de a exista.

Se cunoștea bine când se caracteriza ca „om de bibliotecă, tenace și ordonat, ce încearcă onest să lase câteva semne în urma sa, fără să aștepte aplauze și recunoștință publică”. Cât despre puțina sa vizibilitate, se înșela. Tot ceea ce s-a scris despre el contrazice opinia sa. Condamnat la claustrare de mai multă vreme, din cauza capacității respiratorii reduse, încerca toate canalele posibile să comunice, să afle opiniile pe varii probleme ale unor personalități precum D.R. Popescu, Magda Ursache, Th. Codreanu, Nicolae Gheran, Constantin Călin, Constantin Trandafir, Petru Ursache, Ana Blandiana, de la care a obținut interviuri. Au apărut, la puțin timp de la trecerea sa la cele veșnice (19.02.2013), în volumul cu doi autori, Mircea Dinutz, Rodica Lăzărescu, Confesiuni provocate (Editura Nico, Tg. Mureș). Un om de certă distincție intelectuală și umană, un împătimit al presei literare, care a lăsat în urma sa, cum dorea, semne, unul dintre ele fiind revista *Pro Saeculum*. **(Iordan DATCU)**

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Pitești
sub egida
Consiliului Local Pitești și
a
Primăriei municipiului
Pitești
Fondată în ianuarie 2003

REDAȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013,
Pitești
Tel.: 0248/216348, 219976
Fax: 0248/210068

e-mail:
cafeneaua_literara2003@yahoo.com
<http://www.centrul-cultural-pitesti.ro>

Cont: 50104122256,
Trezoreria Pitești
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra
conținutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea și alte opinii
decât ale redacției.

Manuscrisele primite
la redacție nu se înapoiază.

Revista poate fi găsită la
chioscul Muzeului Literaturii
Române, București.

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Elena DOGARU

Artista-graficiană Elena Dogaru provine dintr-o școală de excepție, clasa de grafică a maestrului Mircea Dumitrescu. Este necesară această precizare pentru că absolvenții de la aceste clase reușesc să se afirme rapid în lumea artelor plastice românești și nu numai.

Tânăra plasticiană face grafică de șevalet, dar și ilustrație de carte (folosește toate tehnicile tradiționale ale specialității – acvaforte, acvatinta, litografie, serigrafie, acuarele, peniță și tuș pe hârtie).

Lucrările sale, fie că sunt compoziții, peisaje sau studii după model, sunt în general tratate cu profesionalism. Operele sunt prezentate în tehnici diverse, mergând cu curaj către culoare și atmosferă.

Rămâne deocamdată în zona unei „citiri” ușoare, dar nu facile. Compozițiile sale sunt, totuși, mai îndrăznețe (mă refer la cele cu personaje) anunțând o viitoare „scormonitoare” și în psihologia umană.

Sunt sigur că, dacă mai așteptăm, vom vedea o artistă curajoasă care se va defini ca un nume de referință în grafică (și mai ales în domeniul ilustrației).

Te așteptăm cu interes Elena Dogaru. Succes!

Ion PANTILIE

Simfonia lalelelor, ediția XXXVI. Pitești, 19-21 aprilie 2013. Organizatori: Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești, ADP Pitești și Salpitflor Green S.A. Pitești.

Cafeneaua literară așteaptă răspunsurile dvs. la ancheta *Poezia postmodernă* (vezi p. 9) pe adresa virgildiaconu2004@yahoo.com.

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați **Cafeneaua literară** la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro

Andrei Lucian DRĂGOI

Sorii din obraji...

Razele mele îi ciupesc obraji
în care i-au răsărit doi sori
ca două vârtejuri nebune
de sânge rotund,
iar ea m-a închis repede
în sticluta năsucului ei
plin de parfumurile oamenilor rari,
încrustați în pielea de crocodil
a creierului meu verde-gelos;
inflorescența gurii ei
își scutură polenul râsului
în pâlnia urechilor încăpățânat înfipte
ca niște săgeți în porumbeii moi
ai tâmplelor mele;
întunericul îmi pătrunde însă ploios
în buzunarele gândurilor
care pășesc christic
pe valurile trupului ei;
mi se înnoptează sub piele,
printre tendoane și oase—
lemne de foc stivuite cu grijă
ca pentru o iarnă mai grea
decât un pumn de inimi!

Erotikon

Singur în sala de inimi visânde,
Vrăjit zac în patul negrilor ochi,
Care-mi servesc leneș cafeaua,
Din ceașca lor de ghicitori.

Se văd prin sticla pielii tale
Superbii arbori de Bonsai,
Crescuți în penele de îngeri –
Căzutele fugii din Rai.

Trăiesc mahmur în primul act
Al unei piese orientale,
Cu Tine-n rolul principal,
Cu Luna-n în roluri secundare.

Pășesc desculțe, miriapodic,
Pe fruntea mea, buzele-ți grele,
Gesticulând senzual iubirea –
Extatic ritm din dans de iele.

M-afund cu mâinile la ochi
În mișcătoarele nisuri
Ale privirilor fluide
Ce-mi desenează-n palmă cercuri.